

Minna Nieminen

Käytännön opas teatteriryhmän perustajalle

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK)
Esittävän taiteen koulutusohjelma
Opinnäytetyö
13.5.2016

Tekijä(t) Otsikko	Minna Nieminen Käytännön opas teatteriryhmän perustajalle
Sivumäärä Aika	42 sivua + 2 liitettä 13.5.2016
Tutkinto	Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Koulutusohjelma	Esittävän taiteen koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	Marja Silde, FM
<p>Opinnäytetyön tarkoitus on toimia konkreettisenä katsauksena ja oppaana uuden teatteri-ryhmän perustamiseen. Työssä esitellään erityisesti erilaisia yritysmuotoja ja yrityksen perustamista, sekä viestintää ja rahoitusta teatterikentän puitteissa. Päämääränä on antaa lukijalle yleiskuva erilaisista luovalla alalla yleisistä ryhmämuodoista ja tarvittavista taidoista eli toimia tiiviinä aloituspakettina ryhmän perustamiseen.</p> <p>Työn on tarkoitus tarjota tietoa ryhmän perustamisesta vailla virallisten sivustojen ja lähteiden vaikeasti avautuvaa kapulakieltä. Työ kokoaa esimerkiksi apurahojen hausta vinkkejä helposti lähestyttävästi yhteen esseeseen. Työ tutkii erityisesti teatteri-ilmaisun ohjaajien perustamia ryhmiä ja pyrkii huomioimaan soveltavan taiteen kentän erityislaadun ryhmien toiminnassa.</p> <p>Kirjoittaja on käyttänyt opinnäytetyössä materiaalina laajasti Internet-lähteitä esimerkiksi Suomen Yrittäjien ja Temen sekä eri apurahatahojen sivuilta. Lisäksi materiaalina on käytetty kirjallisuutta, kuten Teatterituottajan opasta (Jukka Hytti, 2005) sekä haastatteluja puolistrukturoidulla menetelmällä.</p> <p>Konkreettisten käytännön vinkkien lisäksi opinnäytetyössä on haastateltu kahta jo pitkään toiminutta teatteri-ilmaisun ohjaajien perustamaa ryhmää, Teatteri ILMI Ö:tä ja Teatteri Tui-ketta. Painotus haastatteluissa on myös yrittäjyydessä ja esimerkiksi käytännön byrokratiassa. Lisäksi työssä esitellään kolme vastikään kentälle lähdössä olevaa TIO-ryhmää: Halli ry, Kaukasus sekä Täsmäteatteri ry.</p>	
Avainsanat	yrittäjyys, yritysmuodot, viestintä, brändi, rahoitus, apurahat, joukkorahoitus

Author(s) Title	Minna Nieminen ABCs of Starting a New Theatre Company
Number of Pages Date	42 pages + 2 appendices 13 May 2016
Degree	Drama Instructor, Bachelor's Degree
Degree Programme	Degree Programme in Performing Arts
Specialisation option	
Instructor(s)	Marja Silde, M.A.
<p>The aim of this thesis is to be a handy, easily approachable guide to forming a new theatre group. The author presents different company forms and the basic steps in founding a new company in Finland. The thesis also focuses on communications and funding in the field of theatre. The guide's aim is to make it easier for new drama instructors to form a new group without going to the trouble of trying to understand every aspect of bureaucracy and entrepreneurship from different sources. The thesis specifically looks into the world of groups founded by Drama Instructors.</p> <p>As material, the author has used a wide range of Internet sources, for example from the official sites of The Federation of Finnish Enterprises and The Theatre and Media Workers' Union. Also used as material is literature, such as Teatterituottajan opas (Jukka Hytti, 2005) and interviews.</p> <p>The author has interviewed two groups that have been in the field of theatre for many years: Teatteri ILMi Ö. and Teatteri Tuike. The emphasis also in the interviews is on entrepreneurship and for example everyday bureaucracy. Three new groups, only now starting out in the field, are also presented. These groups are Halli ry, Kaukasus and Täsmäteatteri ry.</p>	
Keywords	entrepreneurship, brands, communications, funding, grants, crowdfunding

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Menetelmä	1
1.2	Haastateltavat	2
2	Miksi ryhmäytyä?	4
2.1	Syitä ryhmän perustamiselle	4
2.2	Vapaat ryhmät ennen ja nyt	6
2.3	Työntekijästä oman ryhmän pyörittäjäksi	7
3	Yrityksen perustamisen käytäntö	9
3.1	Yritysmuodot	9
3.2	Perustamisasiakirjat	13
3.3	Nimen valinta	14
3.4	Yrityksen rekisteröinti	14
3.5	Apua yrittäjyyteen	16
4	Lyhyesti ryhmän velvoitteista	17
4.1	Palkanmaksu	18
4.2	Tekijänoikeudet	19
5	Rahoitus	20
5.1	Apurahat	22
5.1.1	Miten apurahoja haetaan?	23
5.1.2	Apurahahakemuksen osat: Työsuunnitelma	25
5.1.3	Apurahahakemuksen osat: Budjetti	25
5.1.4	Apurahahakemuksen osat: Muut osat	26
5.2	Joukkorahoitus	26
5.3	Muut rahoitusväylät ja sponsorointi	28
6	Viestintä	29
6.1	Brändi	29
6.2	Markkinointi	32
6.2.1	Markkinointikanavat	32
6.2.2	Sosiaalinen media	33

6.2.3	Printtituotteet	34
6.3	Mediayhteistyö	35
7	Lopuksi	37
	Lähteet	39
	Liite 1. Apurahojen vuosikello	1
	Liite 2. Lehdistötiedote	1

1 Johdanto

Perustin ensimmäisen teatteriryhmäni innokkaana ja intohimoisena lukiolaisena. Tavoitteena silloisella ryhmällämme oli niinkin pieni ajatus kuin romuttaa täysin ja rakentaa uudestaan koko Suomen teatteriskene. Rakkaus teatteriin oli valtavaa, realiteetit käytännön toiminnasta ammattilaisryhmän osana hieman köykäisemmät. Teiniteatterimme taitaval jäi siis muutamaa esitykseen – ehkäpä hyvä niin.

Uusia teatteriryhmiä syntyy ympärilläni silti yhä kuin sieniä sateella. Ryhmän pyörittämiseen tuntuu kuitenkin olevan vaikeaa löytää käytännön opaskirjaa tai konkreettisia neuvoja. Jokainen uusi ryhmä joutuu ottamaan aina uudestaan selvää samoista apurahoista, rekisteröinnistä ja veroista. Energiaa menee hukkaan byrokratian kiemuroihin, kun sitä pitäisi käyttää itse taiteen tekemiseen.

Opinnäytetyöni tarkoitus on toimia pienimuotoisena oppaana uuden teatteriryhmän perustamiseen. Haluan helposti lähestyttävällä oppaalla kannustaa valmistuvia teatteri-ilmaisun ohjaajia uskaltamaan kokeilla oman ryhmän perustamista.

1.1 Menetelmä

Opinnäytetyössä menestyneet vanhemmat ryhmät jakavat kantapään kautta opittuja viisauksia ja tarinoitaan. Käsittelykappaleista ja linkeistä löytyy vastauksia käytännön kysymyksiin, kuten joukkorahoitukseen, laskutukseen ja tekijänoikeuksiin. Käsittelen opinnäytetyössä erityisesti teatteri-ilmaisun ohjaajien perustamia ryhmiä, jotka tarjoavat sekä ammattiesityksiä että jonkinlaista soveltavaa toimintaa tai opetusta. Kuuden haastattelun lisäksi opinnäytetyö käsittelee erityisesti viestinnän ja markkinoinnin, rahoituksen ja yrityksen käytännön perustamisen osa-alueita.

Olen työssäni käyttänyt laajasti Internet-lähteitä konkreettisen infopakettin luomiseksi. Tällaisia Internet-lähteitä ovat eri apurahatahojen sivut, sekä muun muassa Suomen Yrittäjien, Patentti- ja rekisterihallituksen ja Ukko-palvelun sivustot. Lisäksi olen käyttänyt tiedonlähteenä opinnäytetöitä ja kirjallisuutta.

Yksi osa tiedonhakuja on ollut haastattelujen tekeminen puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Erilliseksi haastatteluksi muodostui graafikko Saara Mäkisen haastattelun, johon kappale 6 ("Viestintä") pohjautuu. Pääasiallisia haastateltavia olivat tietenkin omia ryhmiään perustaneet teatteri-ilmaisun ohjaajat. Valitsin haastateltaviksi kolme uutta, vasta perustettua ryhmää: Halli ry:n, Kaukasuksen ja Täsmäteatteri ry:n. Näistä Täsmäteatteri ja Halli ovat yhdistyksiä, Kaukasus taas aikoo muuntautua vuoden sisällä yhdistyksestä osuuskunnaksi. Lisäksi haastattelin vanhemmista ryhmistä Teatteri ILMI Ö:tä edustamaan osuuskuntia sekä Teatteri Tuiketta yhdistysmuotoisena ryhmänä. Osa ILMI Ö:n vastauksista perustuu Tupamäen ja Pylkkäsen 1.3.2016 pitämään tutustumis-tilaisuuteen turkulaisille teatteri-ilmaisun ohjaajille. Osa taas perustuu haastattelukysymyksiin, joihin vastaamassa oli myös ilmiöläinen Sofia Koski. Haastattelukysymykset olivat kaikille vastaajille samat.

Haastattelukysymykset painottuivat työn rajauksen mukaan konkreettisiin käytännön asioihin, kuten vastaajien kokemuksiin rahoituksen hankkimisesta. Kysymyksistä tärkeimpiä olivat esimerkiksi yritysmuodon valintaperusteet, mitä ulkopuolisia palveluita (kuten kirjanpitäjää) käytetään, miten paljon ihmisiä yritys työllistää ja mistä ryhmän tulot koostuvat. Lisäksi kysyin pidempään kentällä olleilta ryhmiltä, mitä neuvoja he antaisivat uusille ryhmille. Tällaisia neuvoja uusille ryhmille antaisivat ilmiöläiset:

Ainakin sen, että jos mahdollista, perustakaa ryhmä jossain muualla kuin Helsingissä. Täällä tuet ovat tiukassa ja tarjontaa ja kilpailua on eniten. Pienemmissä kaupungeissa vastaava ryhmä saattaa olla aivan eri tavalla tärkeä osa kunnan kulttuuritarjontaa ja on helpompi saada tukea ja keikkoja. On kaupunkeja, joissa esimerkiksi teatteritaiteen perusopetuskoulu hoitaa lähes koko kunnan esitystarjonnan ja tienaa sievoisia summia mm. yritysten pikkujoulukeikoista. Pääsylipputuloilla ei ikinä lyö leiville – Helsingissä. Muualla ne voivat olla oleellinen osa ryhmän rahoituksesta. (Koski, Pylkkänen & Tupamäki, haastattelu 16.4.2016.)

Ja Teatteri Tuikkeen Nina Rinkinen:

On kentällä tilaa, ehdottomasti! Ei tietenkään kannata ihan viereen pystyttää omaansa missä toinen jo toimii. Mutta pienet teatterit on nousussa – laitosteatterit menettää kävijöitään, mutta pienillä teattereilla yleisömäärät kasvaa. Pitäisi olla yhteistyötä muiden pienten ryhmien kanssa, eikä ryhtyä turhaan kilpailuun. Ei kyllään niin hyvin koko ajan mene, että sellaiseen olisi aikaa. Yhteistyötä, verkostoitumista, YAA-sopimuksia ja yhteisproduktioita! (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016.)

1.2 Haastateltavat

Halli ry – yhdistys, perustettu vuonna 2015

Haastattelin Halli ry:n puheenjohtajaa Minna Lundia, joka on Metropolian teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelija. Hallin perustajajäseniä ovat Minna Lund, Olli Tamminen, Kalle Tahkolahti sekä Ville Mustonen. Perustajajäsenet olivat jo useita vuosia tehneet yhteistyötä teatterin parissa ja päätyivät yhdistysmuotoon ajatellen ryhmän virallistamisen auttavan apurahahauissa ja markkinoinnissa. Yhdistys oli myös tarpeeksi kevyt muoto, kun osa jäsenistä vielä opiskelee eikä liikevaihto ole suurta, vain noin 4500 euroa vuodessa. Ryhmä on erikoistunut kiertäviin ja tilausesityksiin käytännön syistä. (Lund, haastattelu 14.4.2016.)

Kaukasus ry – yhdistys, perustettu vuonna 2010

Haastattelin Kaukasuksen perustajajäsentä Esko Korpelaista, joka on niin ikään Metropolian teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelija. Kaukasus on Mikkelissä toimiva teatteriryhmä, joka on ensi vuonna muuttumassa osuuskunnaksi, kun opiskelijajäsenet suuntaavat kohti työelämää. Teatterilla on takanaan jo seitsemän vuoden ajan toteutettuja esityksiä. Esityksiä on toteutettu kerran vuodessa kesäisin, mutta seuraavana haasteena on toiminnan muuttaminen ympärivuotiseksi. Tiloina pyritään käyttämään ei-teatteritiloja, kuten vanhaa rasvatehdasta. Jäseniä on produktiosta riippuen 8-10 henkeä. (Korpelainen, haastattelu 10.4.2016.)

Täsmäteatteri ry – yhdistys, perustettu vuonna 2015

Haastattelin Täsmäteatteri ry:n puheenjohtajaa Meri-Maija Näykkää. Näykkäkin on metropolialainen TIO-opiskelija. Muut perustajajäsenet ovat dramaturgi Iira Halttunen, näyttelijä-muusikko Santeri Helinheimo sekä skenografi-näyttelijä Titus Torniainen. Ryhmä on aloittanut yhteistyön Koukkuniemen Kalevala -vanhainkotihankkeella ja toimii edelleen Tampereen seudulla paikkalähtöisen teatterin parissa. (Näykki, haastattelu 27.4.2016.)

Teatteri ILMI Ö. – osuuskunta, perustettu vuonna 2002

Teatteri ILMI Ö:n sitaattit ja tiedot perustuvat ilmiöläisten Liisa Pylkkäsen, Sari Tupamäen ja Sofia Kosken vastauksiin. ILMI Ö. tekee sekä ammattiesityksiä pääosin lapsille ja nuorille että antaa taiteen perusopetusta laajassa oppimäärässä. Lisäksi ryhmä tekee erilaisia soveltavia hankkeita. Liikevaihto vaihtelee vuosittain 58 000–87 000 euron välillä. Ryhmällä on vakituiset tilat Helsingin Punavuorella. Jäseniä on tällä hetkellä 16 henkeä,

joista 7-9 saa hetkestä riippuen kuukausittain palkkaa. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016.)

Teatteri Tuike – yhdistys, perustettu vuonna 1997/ yhdistykseksi 2007

Haastattelussani oli Teatteri Tuikkeelta toinen perustajajäsenistä, teatteri-ilmaisun ohjaaja Nina Rinkinen. Rinkinen ja hänen kollegansa Sanna Warsell perustivat ryhmän vuonna 1997 kiertävää lastenteatteriesitystä Villeä ja Vallea varten, mutta toiminta laajeni ja rekisteröitiin yhdistykseksi vuonna 2007. Ryhmä tekee ammattiesityksiä painottaen visuaalista, sanatonta ja aistiteatteria. Lisäksi teatteri pyörittää omaa ilmaisukoulua. Ryhmällä on ollut vakituiset tilat vuodesta 2013 lähtien. Liikevaihto on noin 100 000 euroa vuodessa. Ryhmä työllistää yhden henkilön täysiaikaisesti sekä noin 5 osa-aikaista opettajaa ja produktiokohtaiset työryhmäläiset. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016).

2 Miksi ryhmäytyä?

2.1 Syitä ryhmän perustamiselle

Valmistuva taiteilija himoaa töitä ja menestystä urallaan. Menestyksen tunteeseen vaikuttavia tekijöitä ovat ainakin toimeen tuleminen taloudellisesti, ulkoinen arvostus, työn mielekkyys ja uratavoitteiden täytyminen. (Nieminen 2016, 3.)

Ryhmät hakevat ulkoista tunnustusta sekä teatterikentältä että tilaajilta samalla tavalla kuin yksittäiset tekijätkin. Työn halutaan olevan mielekästä ja toivotaan ryhmän tavoitteiden ja kasvusuunnitelman täyttyvän tietyn ajan kuluessa. Yritystoiminnassa olennaista on toki yhtä lailla toimeentulo ja työn tulo kannattavaksi.

Yksittäisen teatteri-ilmaisun ohjaajan työllistyminen ei aina ole pelkkää auvoa, kuten Temen eli Teatteri- ja media-alan liiton tekemä työllistymistutkimus vuodelta 2013 osoittaa. Tuolloin toteutettu työelämäkysely sai 128 vastausta teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatin harjoittajilta. Vastajat olivat tyytymättömiä palkan ja työmäärän suhteeseen (47 % vastaajista), työllistyivät huonosti (vain 60 % vastaajista yli 7 kuukautta vuodesta) ja harvoin täysiaikaisesti (42 vastaajaa täysiaikaisesti, suurin osa osa-aikaisesti). 87 % oli kuitenkin jossain määrin työllistynyt koulutusta vastaaviin töihin. Kyselyn loppupäätelmän mukaan ”keskiverto-tio” ei ole kuitenkaan usein työttömänä, vaan työllistyy opetuslalle määräaikaisiin työsuhteisiin. (Saveljeff 2013, [Teatteri-ilmaisun ohjaajat -blogin 2013 mukaan.](#))

Tutkimuksesta voidaan päätellä, että teatteri-ilmaisun ohjaajan työllistyminen ei ole mitään varmaa urapolkua rikkauksia kohti. Ei ole siis ihme, että monet perustavat omia ryhmiä työllistääkseen itsensä. Kyse on varmaankin osittain niin sanotusta pakkoyrittäjyydestä. Tällöin teatteri-ilmaisun ohjaajan on pakko ryhtyä joko itsensätyöllistäjäksi myymällä keikkoja esimerkiksi toiminimellä tai laskutuspalvelun kautta, tai ryhtyä ryhmän jäseneksi vain siksi, että töitä ei muualtakaan saa eikä kukaan ota töihin työntekijäsuhteeseen.

Toisaalta vapaan teatterikentän maailmaa tutkinut For free -selvitys vuodelta 2002 luettelee vapaan teatterikentän erityispiirteiksi halun luoda kentälle uusia aiheita, muotoja, estetiikkaa ja ilmaisua. Monet pienet vapaat ryhmät ovat erikoistuneet tiettyyn tyyliin tai lajiin, kuten esimerkiksi improvisaatioteatteri Stella Polaris tai tutkivaa esitystaidetta tekevä Todellisuuden tutkimuskeskus. Osa taiteellisesti kunnianhimoisista ryhmistä pyrkii kokeilemaan jatkuvasti uutta ja luomaan uutta näkemystä esimerkiksi siitä, mitä on esityksen käsite – toisaalta monet vapaan kentän ryhmätkin tekevät perinteistä laitosteattereiden kaltaista teatteria. Uusien muotojen lisäksi selvityksessä mainitaan myös uusien toimintatapojen luominen: esimerkiksi pitkät, jopa vuosien mittaiset harjoitusprosessit ja eri työroolien sekoittaminen tai roolittomuus produktioissa. (Karjalainen, Kokkonen & Loppi 2002, 10.)

Voidaankin siis sanoa, että monille halu kehittää uudenlaisia toimintatapoja ja toteuttaa omaa taiteellista näkemystä lienee suuri syy ryhmän perustamiselle. Ei sovi myöskään unohtaa oikean porukan löytämisen riemua. Monesti ryhmät muodostuvat aluksi hyvistä kaveriporukoista, jotka ajattelevat taiteesta samalla tavalla. Laitosteatterimaailmaan verrattuna on etuoikeus saada valita omaan työympäristöönsä vain "ne hyvät tyypit", joiden kanssa työskentely sujuu kuin tanssi.

Teatteri-ilmaisun ohjaajien perustamia ryhmiä ajatellen voi joskus tulla kyseeseen myös miettiä, miten ryhmän jäsenten taidot voisivat täydentää toisiaan, jotta palveluita ei tarvitsisi ostaa ulkopuolelta. Esimerkiksi toisiaan täydentävässä ryhmässä voisi olla viisi teatteri-ilmaisun ohjaajaa, jotka kaikki osaavat vetää soveltavia hankkeita, opettaa ja ohjata. Lisäksi yhdellä on valosuunnittelun erikoisosaamista, yhdellä muusikkotausta, yksi osaa ottaa valokuvia ja taittaa julisteita, neljäs on kaksikielinen näytelmäkirjailija ja viides vaikkapa nukketeatterin erikoisosaaja. Monissa ryhmissä pyritään kuitenkin tekemään myös työtä niin, että roolit vaihtuvat, eikä työrooleihin tai hierarkioihin haluta jäädä jumiin.

Tuotannolliset tehtävät voidaan jakaa ryhmässä kaikkien kesken, tai ottaa ulkopuolinen tuottaja, jos osaamista esimerkiksi apurahojen hakemiseen, markkinointiin tai palkanmaksuun ei ole.

Ryhmän perustaminen ei välttämättä ratkaise työllistymisongelmia tai tunnetta siitä, onko taiteilijana menestynyt vai ei. Teatteri-ilmaisun ohjaajan taustalla menestynyt teatteriohjaaja Elina Kilku kirjoittaa *Meteli*-lehden artikkelisarjassaan hyvin menestyksestä. Hän kannustaa koettamaan siipiään ja tekemään rohkeasti omaa juttuaan, vaikka menestys ei olisikaan taattua.

Elämme onnistumiskulttuurissa, joka synnyttää myyttien ja todellisuuden välille valtavan kuilun ja luo epärealistisia odotuksia. Kaikkialta saa kuulla ja lukea vain loistokkaita menestystarinoita ja "kuukauden läpimurtoja". Epäonnistumista, sitkeää yrittämistä ja ei-menestymistä hävetään. (--) Miten kukaan ulkopuolinen voi määritellä, mitä menestys kullekin tarkoittaa? Toki, jos hyväksymme vain ilmiselvät "läpimurrot" eli yhdessä yössä myyntimenestyksiksi singahtaneet ihmelapset menestykseksi, se on helppoa. On kuitenkin vaihtoehtoja. Menestystä voi olla myös väliaikainen asuminen Amerikassa tai koekuvaukseen pääseminen. Menestystä voi olla nättisti sanottu "ei", täysin riittämätön mutta omalla nimelläsi saatu apuraha, oivallus, pitkä kesäloma, hieno uusi käyntikortti tai vaikkapa myönteinen suhtautuminen itseesi. (--) Mitään toista puolta ei ole: joskus menee hyvin, joskus huonosti, joskus on kivaa, joskus ei, ihan jokaisella meistä. Lopeta siis ihmeessä päivätyösi, jos siltä tuntuu." (Kilku 2015, 11.)

2.2 Vapaat ryhmät ennen ja nyt

Suomalaisen teatterin historiassa on nähty kaksi suurta teatteriryhmien synnyn aaltoa. Teatteri on tullut koko kansan ulottuville ammattitasoisena ensin 1950-60-luvulta lähtien alue- ja kaupunginteattereiden verkoston synnyn myötä. 60-luvun loppupuolella alkoi jo ryhmäteatteriliike, eli laitoksista erkaannuttiin pienemmiksi ryhmiksi, usein yhteiskunnallinen vaikuttaminen tähtäimenään. Esimerkiksi helsinkiläiset Ryhmäteatteri ja KOM-teatteri ovat tältä aikakaudelta. (Karjalainen, Kokkonen & Loppi 2002, 6.)

Seuraavilla vuosikymmenillä ryhmät pääsivät valtion avun piiriin ja perustettiin vuonna 1971 kattojärjestöksi ryhmille teatterikeskus. 1980-luvulla kenttä monimuotoistui esimerkiksi performanssiryhmien, kuten Homo \$ -ryhmän myötä. 1990-luvulla Suomeen saapui seuraava teatteriryhmien perustamisaalto, jonka aikana pulpahtivat pintaan esimerkiksi Q-teatteri ja improvisaatioteatteri Stella Polaris. Vuonna 1993 luotiin myös teatteri- ja orkesterilaki, joka takasi valtionosuusrahoitusta teattereille – mutta vain niille teattereille, jotka onnistuivat pääsemään lain piiriin. Monet pienet ryhmät jäivät erikseen haettavan

toiminta-avustuksen turviin, ja vielä useammat nykyiset ryhmät vain yksittäisten produktioapurahojen varaan. (Karjalainen, Kokkonen & Loppi 2002, 7.)

Onnellinen on siis se, joka on vos- eli valtionosuusteatterilainen. Valtion osuutta saavia teattereita on ollut vuonna 2012 maassamme 56 kappaletta eikä määrä liene siitä nousut. Näiden suurten vos-teattereiden (useimmiten kaupunginteattereiden) lisäksi vuosittaisia toiminta-avustuksia sai vuonna 2011 40 teatteriryhmää ja 17 tanssiteatteria. Lisäksi yksittäisiä projekteja varten kasattavia, produktioapurahoilla toimivia ryhmiä on lukemattomia. Katsojia maassamme kuitenkin periaatteessa riittää: puheteatteriesitykset keräsivät vuonna 2011 niinkin suuren luvun kuin 3,1 miljoonaa katsojaa. (Teatterin Tiedotuskeskus 2011.)

Onko ryhmien perustaminen vähentynyt viime vuosina? Monia ei houkuta byrokratia ja yrityksen arjen pyörittäminen, jos vakituista toiminta-avustusta ei ole helppo saada. Nykyisin omien havaintojeni mukaan tuntuu, että vakituisten kotiryhmien sijasta freelancerit singahtelevat tiettyä produktioa varten perustettavasta ryhmästä toiseen. Ryhmän perustaminenhan ei ole millään lailla pakollista tuottamista varten. Silti oma vakituinen teatteriryhmä siintää monien tuntemieni valmistuvien teatteri-ilmaisun ohjaajien haaveissa.

2.3 Työntekijästä oman ryhmän pyörittäjäksi

Taulukko 1. Työläisen ja yrittäjän erot. (Lehti ym. 2005, 30, Laukkasen 2014, 14, mukaan.)

Tarkasteltava asia	Palkkatyö	Yrittäjätyö
Työaika	40h / vko	40 h / vko + ylityöt
Murheet	Työ	Kaikki
Pelissä	Työ (paikka)	Kaikki
Korvaus	x euroa	x – y euroa

Omaa ryhmää perustettaessa on huomioitava, että yrittäjän arki eroaa huomattavasti työntekijän arjesta. Ryhmässä välttämättä joutuu ottamaan vastuuta myös tuotannolli-

sista asioista, eikä yksikään leivänkannikka tule pöytään ilman omaa panosta. Yllä olevassa kaaviossa kirjasta Mikä tekee yrityksestä menestyvän (Lehti ym., 2005) kuvataan yrittäjän vastuuta ja ajankäyttöä.

Kun kyse on pienestä ryhmästä, työtä on paljon ja rahoitusta usein vähän. Tämä johtaa siihen, että pienet ja suuret asiat hoidetaan kaikki itse, eikä ylitöitä useinkaan lasketa samalla tavalla kuin vaikkapa laitosteatterissa.

Teatteri-ilmaisun ohjaaja Jere Laukkanen on kirjoittanut hyvän kuvauksen osuuskunta-teatterin arjesta opinnäytteessään Menestyvän teatterintekijän viisaudenkivi: millaisista palasista voisi rakentua myyvä tuote vuodelta 2014.

Ollessani työharjoittelussa pienessä osuuskunta-muotoon pohjautuvassa teatterissa huomasin konkreettisesti, mikä ero on isolla organisaatiolla ja työskennellessä itsenäisemmin. Työaika oli huomattavan erilainen kuin aiemmin isommissa organisaatioissa työskennellessäni. Tein samanlaisia töitä harjoitteluni aikana kuin koko muukin henkilökunta, ja ei ollut osa-aluetta, jota en olisi päässyt kokeilemaan. Päiväni saattoi alkaa käsiohjelmien askartelulla, jonka jälkeen lähdin kaupungille jakamaan mainoksia ja hoitamaan juoksevia asioita. Tämän jälkeen palasin teatterille, jossa oli harjoitukset tulevaa näytelmää varten. Iltapäivän päättivät teatteri- ja draamaopetukset neljänkymmenenkilometrin päässä teatterilta. Harjoittelu pisti yrittäjän arjesta ajatukset täysin uusiksi. En ollut ennen käsittänyt, kuinka suuri valikoima töitä voi kasaantua, kun tehdään kaikki alusta loppuun itse ilman apuvaihtimia. Jokainen päivä oli erilainen, ja arkirytmiksi muodostui töiden mukaan. Viikot vaihtelivat neljästä työpäivästä seitsemään työpäivään. (Laukkanen 2014, 8.)

Vapaan teatterikentän maailmaa tutkineessa For free -selvityksessä vuodelta 2002 Koko-teatterin Anna Veijalainen kuvaa taas omaa arkeaan vapaan kentän teatterityöläisenä näin:

Arkipäivää on esimerkiksi se, että allekirjoittaneen toimenkuvaan kuuluvat taiteellinen työ näyttelijänä, tanssijana, koreografina, ohjaajana ja käsikirjoittajana, teatterin johtajana ja rekrytoijana. Tuotannollinen työ tiedottajana, mainosmyyjänä, markkinointipäällikkönä, prsuunnittelijana, apurahojen hakijana ja tilittäjänä, talouspäällikkönä, palkanlaskijana, arkistovastaavana ja keikkamyyjänä. Teatteritalan puitteissa aikatauluttajana, kunnostus-, remontti-, ja teknisen varustelun vastaavana, siivoojana, autokuskina, vuosiraporttien ja tilastointien laatijana. En saa palkkaa. (Veijalainen 2002, Karjalaisen, Kokkosen & Lopen 2002, 11, mukaan.)

Työtä on siis paljon, kun sitä on. Keikkojen saaminen ei kuitenkaan ole yhtään sen enemmän itsestäänselvyys kuin töiden saaminen työntekijänäkään on, eli välillä ryhmällä ei välttämättä menekään taloudellisesti hyvin. Jos katsojia tai tilauksia ei tule, pitää ryhmäläisten ehkä etsiä hetkeksi töitä muualta tai turvautua työttömyysturvaan (jos ovat oikeutettuja siihen). Tuotannollista työtä riittää ja aikaa yrityksen kehittämiseen voi pistää loppuun, vaikka korvauksen näkisikin vasta myöhemmin. Yrittäjä ei voi köllötellä var-

man tulon varassa. Toisaalta ryhmä ei voi pidemmän päälle toimia oletuksella, että palkkaa ei välttämättä aina tule, mutta tehdään projekti kuitenkin. Ammattilaisen sietäisi saada työstään asiallinen korvaus eikä pelkkää intohimoa ja näkyvyyttä.

Esimerkki:

Tutustumistilaisuudessa myös Teatteri ILMI Ö:n Liisa Pylkkänen ja Sari Tupamäki kertoivat alkuaikojen suuresta työmäärästä. Varsinkin vuonna 2002 perustetun ryhmän alkuvaiheina jäsenet joutuivat tekemään paljon talkootyötä, jotta toiminta pääsisi jaloilleen. Nykyisin rahoitusta haetaan jokaiselle produktiolle erikseen, eikä rahoittamattomia projekteja toteuteta – paitsi joskus, jos intohimo tehdä kyseinen taideteos voittaa järjen ja homma päätetään toteuttaa silti omarahoituksella eli riskillä. Talkootyötäkin tehdään edelleen jonkin verran. Kyseisessä osuuskuntamuotoisessa ryhmässä työnjako toimii muutenkin niin, että jäsenet saavat osan elantaan muista töistä, ja silloin kun ILMI Ö:n projektit saavat rahoitusta, elantoa tulee enemmän ILMI Ö:ltä. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016.)

Nykyisin jäsenistöä on 13 naista ja 3 miestä, jotka saattavat osa olla poissa toiminnasta vuosiakin ja palaavat sitten tekemään jonkin projektin. Lisäksi teatterin perusopetuksen opettajat saavat vakituista palkkaa, samoin kuin ilmaisukoulun rehtori ja osa-aikainen tuottaja sekä vaihtuvina pesteinä puheenjohtaja ja taloudenhoitaja. Kaikki jäsenet kuuluvat taiteelliseen toimikuntaan ja ovat hallituksen varajäseniä. Hallituksen varsinaiset viisi jäsentä valitaan vuosittain. Taiteellinen toimikunta ja hallitus päättävät yhdessä työnjaosta ja työryhmistä. Päätöksenteko on siis hyvin demokraattista. Kesäkaudella teatteri ei tällä hetkellä työllistä koko jäsenistöään. 7-9 jäsenistä saa yritykseltä palkkaa joka kuukausi. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016.)

3 Yrityksen perustamisen käytäntö

Kun ryhmä on perustettu ja aatteellinen ideointi on käyty siitä, minkälaista taidetta lähdetään tekemään ja millä keinoilla, on monesti vuorossa jonkinlainen järjestäytyminen. Seuraavassa kappaleessa tutustutaan lyhyesti yrityksen perustamisen käytäntöön ja eri mahdollisuuksiin sitä ajatellen.

3.1 Yritysmuodot

Suomessa käytössä olevat yritysmuodot ovat toiminimi, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö (julkinen ja yksityinen), sekä osuuskunta. ([Ukko.fi 2012.](#))

Teatterialan ryhmillä useimmiten toimivimmat yritysmuodot ovat osuuskunnat. Monesti ryhmät ovat yhdistyksiä, vaikkakaan yhdistystä ei varsinaisesti lasketa yritykseksi eikä sen pääasiallinen tarkoitus voi virallisesti olla elinkeinon harjoittaminen. Käytännössä kuitenkin esimerkiksi kymmenisen vuotta toiminut Teatteri Tuike on yhdistys, eikä muoto estä yritystoimintaa. Yhdistyksen voi palkata työntekijöitä ja saa silloin työnantajan velvollisuudet kannettavakseen. Rekisteröity yhdistys voi käyttää nimensä perässä lyhennettä ry. Osuuskunnassa hyvä puoli teatterialaa ajatellen on se, että sen kautta jäsenet voivat laskuttaa myös ryhmästä erillisiä työkeikkojaan. ([Järjestöhautomo 2016.](#))

Osuuskunnan tarkoitus on tuottaa palveluita, joita osuuskunnan jäsenet voivat käyttää taloudenpitoonsa ja elinkeinonsa harjoittamiseen. Käytännössä on paljon osuuskuntia, joiden jäsenet tekevät vaikka aivan eri alojen töitä, mutta käyttävät samaa osuuskuntaa laskuttamiseen. Osuuskunnan osuuspääoma vaihtelee jäsenmäärän mukaan. Jäsenet voivat ottaa eri suuruisia osuuksia rahana tai apportina ja ovat vastuussa osuuskunnan varoista vain omalla osuuspääomallaan. Riskit eivät siis ole niin suuria kuin monissa muissa yritysmuodoissa. Osuuskunnan jäsen maksaa vain osuutensa tullessaan jäseneksi ja saa alkaa käyttää osuuskunnan palveluita. Hallitus hyväksyy uudet jäsenet, ja jäsenet käyttävät yhtäläistä valtaa kuin esimerkiksi osakeyhtiössä osakkeenomistajat. Osuuskunnan tarjoamat palvelut ovat usein jäsenilleen markkinoita edullisempia ja muodostavat suuren osan jäsenen taloudellisesta hyödystä. Osuuskunnan varoja jaetaan jäsenille vain esimerkiksi ylijäämän jaossa, osuuksien palautuksissa tai varainjaossa osuuskunnan purkautuessa tai muuttuessa. Usein osuuskuntaan päädytään kuten ILMI Ö:n esimerkissä siksi, että yli 7 hengen osuuskunnassa jäsenet eivät menetä oikeuttaan työttömyysturvaan. Lisäksi laskuttaminen osuuskunnan kautta on melko yksinkertaista. ([Suomen Yrittäjät 2015.](#))

Yksinkertaistettuna muista yritysmuodoista voi sanoa, että toiminimi, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö sekä osakeyhtiö (julkinen ja yksityinen) ovat kelpo toimintamuotoja, mutta toiminimeä lukuun ottamatta vaativat yrittäjältä suurempaa tietomäärää ja valmiutta riskinottoon kuin kulttuurialalla yleisimmät yhdistys- ja osuuskuntamuodot. Toiminimen toinen nimi on yksityinen elinkeinonharjoittaja, eli kyse ei siis ole ryhmästä vaan esimerkiksi yksittäisestä teatteri-ilmaisun ohjaajasta, joka toiminimensä kautta myy itsenäisesti työpajoja yrityksille. Toiminimen perustaminen on melko yksinkertaista eikä sisällä suuria

riskejä, ja monilla freelancer-työtä tekevillä onkin niin sanotusti “toiminimi varalla pöytälaatikossa” laskutusta varten. Satunnaista laskutusta varten parempi keino on tosin usein käyttää laskutuspalvelua, kuten Ukko-palvelua tai laskutusosakuntaa, jolloin sinua ei niin helposti määritellä päätoimiseksi yrittäjäksi etkä menetä oikeutta työttömyysturvaan.

Työttömyysturva-asian tilannetta tällä hetkellä kuvaa se, että riippuu yksittäisen virkailijan suhtautumisesta, lasketaanko tuen hakija työntekijäksi (eli että yritystoiminta on sivutoimista) vai yrittäjäksi (yritystoiminta on päätoimista). Päätökset vaihtelevat kunnasta toiseen. Tähän on ilmeisesti kuitenkin tulossa jonkinlainen yhtenäinen linja, eli kannattaa pysytellä kuulolla. ([Ukko.fi 2012.](#))

Avoimessa yhtiössä on vähintään kaksi yhtiömiestä, jotka sopivat yhteisen elinkeinon harjoittamisesta. Yhtiömiehet ovat henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön velvoitteista. Kommandiittiyhtiössä on sekä äänettämiä että vastuunalaisia yhtiömiehiä. Suomen yleisimmässä yritysmuodossa osakeyhtiössä osakkeenomistaja on vastuussa yhtiöstä vain omistamansa osuuden verran. Julkinen osakeyhtiö on yhtiö, joka sallii osakkeillaan käytävän kauppaa, yleensä pörssissä. ([Ukko.fi 2012.](#))

Riippumatta yritysmuodosta on muutamia asioita, mitä kannattaa miettiä ennen yrityksen perustamista. On suotavaa laatia liiketoimintasuunnitelma, jonka tärkeimpiä sisältöjä ovat toiminta-ajatus ja liikeidea, kohderyhmät, kuvaus markkinoista, rahoitussuunnitelma ja kannattavuuslaskelmat sekä selvitys vaadittavista toimitiloista kuten tekniikasta ja työvälineistä. Kannattavuuslaskelmassa on näyttävä tuotteiden hinnoittelu ja katerakenne, kiinteät ja muuttuvat kustannukset, myynnin tarvittava määrä ja kriittinen piste (eli se myynnin vähimmäismäärä, jolla saadaan kustannukset katettua, vaikka voittoa ei synnykään). Liiketoimintasuunnitelman teko on järkevää jo omana pohdintana, mutta se vaaditaan liitteenä, jos uusi yritys hakee starttirahaa työ- ja elinkeinotoimistosta. Lisäksi on selvitettävä, onko harkittu toiminta luvanvaraista ja pitääkö toimintaan hakea jonkinlaisia lupia, kuten anniskelulupia. Kaikkeen edellä mainittuun byrokraattiseen pyörittelyyn voi hankkia lisäosaamista esimerkiksi yrittäjäkursseilta, joita on erikseen myös nuorille suunnattuina, tai [työ- ja elinkeinoministeriön nettisivuilta](#). ([Ukko.fi 2012.](#))

Esimerkkejä:

Kysyin haastattelemiltani ryhmiltä, miksi he olivat valinneet oman ryhmänsä muodoksi juuri yhdistyksen tai osuuskunnan. Kaikki ryhmät olivat yhtä mieltä siitä, että osuuskunnan ehdottomana hyvänä puolena on se, että yli 7 hengen osuuskunnassa jäsenet eivät menetä oikeuttaan työttömyysturvaan. Osa ryhmistä näki osuuskunnan hyväksi puoleksi myös mahdollisuuden laskuttaa erillisiä omia keikkojaan. Yhdistyksen katsottiin olevan helppo ja kevyt rakenne, kun liikevaihto aloittavilla ryhmillä on vielä pientä. Halli ry:n Minna Lundin mukaan ryhmän virallistamisen toivottiin myös auttavan markkinoinnissa ja apurahahauissa. (Lund, haastattelu 14.4.2016.)

Teatteri Tuikkeen Nina Rinkinen kertoi, että yhdistykseen päädyttiin, koska perustajia oli vain muutama, ja osuuskunta olisi tuntunut isomman porukan ryhmämuodolta, eikä siitä tiedetty paljoakaan. Yhdistyksen perustaminen oli myös edullista, Rinkisen muistojen mukaan noin 80 euron luokkaa. Tuikelaiset laskuttavat niin ikään omia keikkojaan yhdistyksen nimissä, jolloin yhdistys saa työnantajavelvollisuudet palkan maksamisessa. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016.)

Kaukasuksen Esko Korpelainen kertoi, että yhdistyksenä perustetun ryhmän seuraavana haasteena on laajentaa toimintaa ympärivuotiseksi. Ryhmä haluaa alkaa tarjota esitysten lisäksi keikka- tai ohjelmopalvelua sekä kursseja, koulutuksia ja työpajoja. Tois- tai seksi muu toiminta on ollut esimerkiksi satunnaista pikkujoulukeikkaa, eikä riitä tuomaan elantoa tekijöille. Yhdistys ei saa tuottaa jäsenilleen voittoa, eli kaikki tuotto menee teatterin pyörittämiseen. Teatterin muuttaminen yhdistyksestä yritykseksi, joka mahdollistaisi tekijöiden elämisen työllään onkin seuraava askel.

Vuonna 2012 rekisteröidyimme yhdistykseksi, meistä tuli Teatteri Kaukasus ry. Tämä tehtiin sen takia, että koimme yhdistyksen olevan esim. apurahahakemuksissa näppärä. (--) Tarkoituksemme on vuoden 2017 alusta toimia osuuskuntana. Syy tälle muutokselle on, että olemme siirtymässä opiskelumaaailmasta työelämään ja osuuskunnasta on tarkoitus saada meillä jokaiselle osa palkanmaksamme. Osuuskuntaan päädyimme vertailtuamme yritysmuotoja toisiinsa. Osuuskunta tuntuu olevan meidän toimintaamme sopivin. Osuuskunnan kautta jokainen jäsen voi myös laskuttaa yksittäisiä keikkojaan. (Korpelainen, haastattelu 10.4.2016.)

Täsmäteatterin Meri-Maija Näykki kertoi ryhmänsä valinneen yhdistysmuodon sen joustavuuden tähden.

Koska koimme, ettemme kuitenkaan tule koskaan tekemään voitollista toimintaa aina on jotain mihin rahan voi laittaa teatterin hyväksi. Halusimme mahdollistaa teatterimme laajenemisen tulevaisuudessa esim. harrastaja-, kannatus- ja talkoojäsenten muodossa. Lisäksi koimme että yhdistyksenä on todennäköisempää saada apurahaa. Neuvottelimme osuuskuntamahdollisuutta, mutta se ei tuntunut jotenkin henkisesti oikealta ratkaisulta ensemble -ryhmällemme. Varsinkin kun me

kaikki olemme valmistumassa vasta tulevaisuudessa, niin yhdistys tuntui joustavammalta ratkaisulta siihen, jos ihmiset haluavatkin lähteä muualle ja tarvitaan uusia tilalle. (Näykki, haastattelu 27.4.2016.)

3.2 Perustamisasiakirjat

Jokaisessa yritysmuodossa on tehtävä jonkinlaisia perustamisasiakirjoja. Perustamisasiakirjoja tarvitaan muun muassa rahoituksen hankkimiseen, esimerkiksi starttirahan tai yrityslainojen hakuun. ([Ukko.fi 2012.](#)) Alla on tarkemmin avattu perustamisasiakirjojen sisältöä liittyen teatterialan yleisimpiin ryhmämuotoihin, osuuskuntaan ja yhdistykseen.

Osuuskunnassa on tehtävä osuuskunnan säännöt, perustamiskirja ja hallituksen kokouspöytäkirja. Osuuskunnan voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö (eli yksityishenkilö, jonka tunnistamiskeinona on henkilötunnus), yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö (eli esimerkiksi yritys, jonka tunnistamiskeinona on Y-tunnus).

Perustamissopimuksessa on aina mainittava:

- perustamissopimuksen päivämäärä
- kaikki perustajajäsenet ja kunkin merkitsemät osuudet
- osuudesta osuuskunnalle maksettava määrä (merkintähinta);
- osuuden maksuaika; sekä
- osuuskunnan hallituksen jäsenet

Lisäksi tietyin edellytyksin perustamissopimuksessa on mainittava:

- osuuskunnan säännöt
- määräys tilikaudesta, ellei siitä ole mainintaa säännöissä
- osuuskunnan toimitusjohtaja, hallintoneuvoston jäsenet, tilintarkastajat ja toiminnantarkastajat, jos osuuskunnassa on tällainen elin

Lisäksi osakkeista ja niiden merkitsijöistä on mainittava kohdissa 1-5 tarkoitetut tiedot, jos annetaan myös osakkeita.

Perustamissopimuksessa voi nimetä hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtajan.

Osuuskunnan säännöissä on puolestaan mainittava vähintään:

- osuuskunnan toiminimi, ja jos sitä aiotaan käyttää kaksi- tai useampikielisenä, jokainen toiminimen ilmaisu,
- osuuskunnan kotipaikkana oleva Suomen kunta ja
- osuuskunnan toimiala. ([Suomen Yrittäjät 2015.](#))

Yhdistyksen perustajien on laadittava säännöt, perustamisasiakirja ja PRH:n perusilmoituskaavake. ([Järjestöhautomo 2016.](#))

Yksinkertaisimmillaan yhdistyksen perustamisasiakirjaksi riittää tämän mallin mukaan tehty paperi, jonka otsikkona on perustamiskirja: "Me allekirjoittaneet olemme perustaneet _____ nimisen yhdistyksen, liittyneet siihen jäseniksi ja hyväksyneet sille seuraavat säännöt." Säännöt luetaan alle, jonka jälkeen lisätään paikka, päivämäärä

ja vähintään kolmen jäseneksi liittyvän allekirjoitukset nimenselvennyksineen. ([Patentti- ja rekisterihallitus 2015.](#))

3.3 Nimen valinta

Suomessa ei voi olla toiminnassa kahta samannimistä yritystä, joten ryhmän nimi on hyväksyttävä kaupparekisterissä ennen virallisen yritystoiminnan aloittamista. Kaupparekisteri tutkii nimen hyväksyttävyyden ja ettei muita samannimisiä yrityksiä jo ole toiminnassa. Nimen vahvistamisen jälkeen yrityksellä on yksinoikeus nimeensä. ([Patentti- ja rekisterihallitus 2016a.](#))

Kannattaa huomioida ryhmän nimeä valitessa, että se, että kaupparekisteristä ei löydy samannimistä yritystä, ei tarkoita, etteikö joku olisi voinut ostaa domainia (eli käytännössä internet-osoitetta) ryhmälle halutulle nimelle. Jos ryhmän perustamisen jälkeen haluaakin juuri tuon varatun osoitteen, esim. "www.teatterioikeataide.fi", voi osoitteensa ehkä ostaa yksityishenkilöltä tai domainien kauppaamiseen erikoistuneiden palvelujen kautta. Hinta voi tosin kivuta korkeaksikin. On mahdollista tarkistaa etukäteen, onko ryhmän nimellä jo nettisivuja esimerkiksi Domainkeskuksen sivuilta. ([Euronic Oy 2001-2016.](#))

Esimerkki:

Teatteri Tuikkeen Nina Rinkinen kertoo yhdistyksen syntyneen matkalla keikalle, kun työryhmä alkoi pohtia, pitäisikö ryhmällä olla nimi. Yksi esiintyjistä hoiti työkseen Tuikenimistä lasta, jonka mukaan teatteri päätettiin bussimatkan aikana nimetä. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016).

3.4 Yrityksen rekisteröinti

Perustamisasiakirjojen teon jälkeen vuorossa on **osuuskunnan** rekisteröinti. Tämä pitää tehdä kolmen kuukauden sisällä perustamiskirjan allekirjoittamisesta, tai perustaminen mitätöityy eli raukeaa. Rekisterimerkintä tekee osuuskunnasta oikeushenkilön eli oikeuskelpoisen tekemään sitoumuksia omissa nimissään ja hankkimaan oikeuksia. Jos ennen rekisteröintiä on syntynyt velvoitteita, vastataan niistä yhteisesti. ([Suomen Yrittäjät 2015.](#))

Rekisteröinti-ilmoitukseen vaaditaan liitteinä alkuperäinen perustamiskirja, osuuskunnan säännöt, pöytäkirja hallituksen puheenjohtajan ja mahdollisen toimitusjohtajan valinnasta, hallintoneuvoston pöytäkirja sekä hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus siitä, että perustamisessa on noudatettu osuuskuntalakia. Lisäksi tarvitaan hallituksen jäseniltä, varajäseniltä ja mahdollisilta tilintarkastajilta päivätty ja allekirjoitettu suostumus. ([Suomen Yrittäjät 2015.](#))

Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilta löytyy osuuskunnan perustamispaketti, joka sisältää tarvittavat lomakkeet ja mallipohjat sekä lisätietoa rekisteröinnistä. ([Patentti- ja rekisterihallitus 2015a.](#))

Yhdistyksen rekisteröinti tapahtuu lomakkeella tai netti-ilmoituksella, jotka niin ikään löytyvät Patentti- ja rekisterihallituksen nettisivuilta. Tärkeää rekisteröinnissä on nimetä yhdistyksen nimenkirjoittajat, jotka voivat tehdä esimerkiksi sopimuksia tai ostoja yhdistyksen nimissä. Mikäli nimenkirjoittajat vaihtuvat toisiksi, on siitä ilmoitettava rekisteriin. ([Yhdistystieto 2013.](#))

Avoimessa ja kommandiittiyhtiössä on laadittava yhtiösopimus. **Osakeyhtiön** perustajien on laadittava perustamissopimus, yhtiöjärjestys ja hallituksen kokouspöytäkirja puheenjohtajavalinnasta. **Toiminimen** perustajan ei tarvitse laatia perustamisasiakirjoja vaan vain ilmoittautua kaupparekisteriin. ([Ukko.fi 2012.](#))

Seuraavassa taulukossa on koottuna eri ryhmämuotojen rekisteröinnin maksuja.

Taulukko 2. Ryhmämuotojen rekisteröinnin maksuja. ([Patentti- ja rekisterihallitus 2016a](#); [Ukko.fi 2012.](#))

Ryhmämuoto	Alkupääoma	Rekisteröinnin maksu
Osakeyhtiö	2500 €	380 €
Avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö	Ei tarvita.	240 €
Osuuskunta	Osuuspääoma määrätellään itse.	380 €
Toiminimi	Ei tarvita.	110 €
Yhdistys	Ei tarvita.	30-275 € riippuen yhdistyksen laadusta ja siitä, onko se ennakkotarkastettu.

3.5 Apua yrittäjyyteen

Yrittäjyys tuntuu todennäköisesti aluksi haastavalta ja byrokraattiselta paperinpyörittelyltä, mutta onneksi siihen on olemassa myös apua. Suuri käytännön arjen apu, mikä esimerkiksi Teatteri ILMI Ö:llä on käytössä, on ulkopuolisen kirjanpitäjän palkkaaminen. Yleisesti apua yrittäjyyteen löytyy erilaisilta kursseilta, kuten nuorille yrittäjille suunnatuilta kursseilta. Koulutuksia löytyy esimerkiksi hakemalla Nuorten yrittäjyyspajoja TE-toimiston sivuilta.

Yritys-Suomi-sivusto määrittää yrittäjyystaidot seuraavanlaisesti:

- yritystoiminnan ja siihen liittyvien vaatimusten tuntemusta
- liikeidean kehittämistaitoja
- liiketoimintasuunnitelman laatimista
- projektimaisten työskentelytapojen hallintaa
- johtamistaitoja tai
- käytännön osaamista toimistosovelluksien käytöstä laskentatoimeen. ([Yritys-suomi.fi.](#))

Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämällä sivustolla mainitaan myös, että on mahdollista suorittaa yrittäjyyden ammatti- tai erikoisammattitutkintoja. Sivustolta löytyy myös puhe- linneuvontaa alkaville yrityksille. Sekä kursseja että ammattitutkintoja tarjoavia yrityksiä on ainakin Suomen Yrittäjäopisto. ([Suomen Yrittäjäopisto 2015.](#))

Esimerkki:

Kaukasuksen Esko Korpelainen kertoi haastattelussa 10.4.2016, että teatterilla on oma sihteeri, joka käy paraikaa muutaman kuukauden kestävästä nuorten yrittäjien koulutuksesta. Sihteeri Mintun vanhempien yrittäjätausta on tähän mennessä auttanut käytännön asioiden pyörittelyssä. Tähän mennessä Minttu on ollut vastuussa kaikesta byrokratiasta, mutta osuuskuntaan mennessä on kaikkien otettava enemmän vastuuta siitä, että tietää miten esimerkiksi laskuttaminen osuuskunnan kautta käytännössä toimii. (Korpelainen, haastattelu 10.4.2016.)

Täsmäteatterin Meri-Maija Näykki kertoo, että tuottajan löytyminen on ollut haaste, vaikka omaakin osaamista tuottamiseen löytyy.

Tuotannollista tehtävää on taiteellisen työn rinnalla liian paljon ja se vaatii meiltä epä-tuottajilta ylimääräisiä ponnistuksia ja vieraiden asioiden selvittämistä. Suurempia mokia ei ole toistaiseksi ollut. Y-tunnuksen ja alv-rekisterin hankkimisen

kanssa on ollut vähän hankaluuksia, kun meillä ei oikein ole ollut kaiken keskellä jaksamista yrittää ymmärtää kapulakielisiä ohjeita ja sitä, mikä koskee meitä. Olemme nyt päättäneet siirtää nämä asiat syssymmälle, kun meillä ei ole alvillista toimintaa tulossa näin alkuun. Tähänkin se tuottaja olis ihana apu. Pyöritimme toimintaamme aluksi ystäviemme Unify Productions oy:n kautta ja heiltä saimme paljon arvokasta tukea mm. markkinointiin ja taloushallintoon. Ystävämme ovat käyneet Tampereella Tiimiakatemiaa joten he ovat olleet mukana useammankin yrityksen perustamisessa. He ovatkin konsultoineet meitä tarvittaessa ja antaneet henkistä tukea myös ryhmän pyörytykseen. Kirjanpitäjä meillä on tällä hetkellä hakusessa, mutta koska kirjanpitoa meillä ei vielä käytännössä ole niin emme ole vielä tarvinneet siihen apua. (Näykki, haastattelu 27.4.2016.)

Ilmiöläiset taas mainitsevat osuuskuntatoimintaa edistävän Pellervo-Seuran olleen avuksi yrittäjyystaitojen kertymisessä. Lisäksi jäsenet ovat tuoneet omaa osaamistaan mukanaan ja opiskelleet kirjanpitotaitoja. (Koski, Pykkänen & Tupamäki, haastattelu 16.4.2016.)

Teatteri Tuikkeen Nina Rinkinen kertoo, että heidän kouluaikoinaan ei käyty tuottajuustaitoja, joten tuikelaiset ovatkin oppineet kaiken itse kantapään kautta. Verohallinnosta neuvottiin alkuaikoina usein ristiriitaisesti virkailijasta riippuen, eikä koukerokielisistä alan opuksista saanut selkoa. Hän suosittelee kaikille uuden ryhmän perustajille yrittäjyyskursseja ja tuottajuus- ja kirjanpitotaitojen hankkimista. Kaikki byrokratia ja esimerkiksi palkanmaksu tuntuivat haastavilta ryhmän alkuaikoina. Nyt apuna on esimerkiksi palkka.fi-palvelu, jossa palkan sivukuluja voi laskea. Rinkinen huomauttaa myös, että aluksi tuikelaiset yrittivät hoitaa kirjanpidon kokonaan itse, mikä johti vain hampaidenkiristykseen. Nykyisin ulkopuolinen kirjanpitäjä tekee yhdistykselle vuosittaiset tilinpäätöksen ja veroilmoituksen. Liiketoiminnan kasvaessa yhdistys on siirtämässä koko kirjanpitoa tilitoimiston hoidettavaksi. Ryhmällä ei myöskään ole erikseen tuottajaa, vaan tuotannollinen vastuu lepää Rinkisen ja osa-aikaisen tuotantoharjoittelijan harteilla. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016).

4 Lyhyesti ryhmän velvoitteista

Yrityksillä on tiettyjä velvoitteita, joista on hyvä olla tietoinen. Tässä kappaleessa syvennytään hieman tarkemmin palkanmaksun ja tekijänoikeuksien aihealueisiin. Muista velvollisuuksista voit lukea enemmän esimerkiksi Infopankin ”**Yrittäjän velvollisuudet**”-tietopaketesta. Lyhyesti voidaan sanoa, että tärkeimmät yrityksen velvollisuudet ovat pitää kirjanpitoa menoista ja tuloista sekä tehdä kirjalliset sopimukset tilauksista ja myynneistä. Myös työsopimukset kannattaa tehdä kirjallisena. Veroilmoituksen tekeminen kuuluu myös tärkeisiin velvoitteisiin. On hyvä huomioida myös, että esimerkiksi kahvilanpito ja alkoholin myyminen ovat luvanvaraista toimintaa. Yrittäjä on myös velvollinen

maksamaan arvonlisäveroa myydyistä tuotteista ja palveluista, mikäli tuotto on yli 10 000 euroa vuodessa. ([Infopankki.fi 2016.](#))

4.1 Palkanmaksu

Ryhmä, on se sitten yhdistys- tai yritysmuotoinen tai yksittäinen työryhmä projektia varten (jolloin työnantajana on usein tuottaja), saa palkkoja maksaessaan myös työnantajan velvollisuudet. Palkka.fi ja vastaavat laskurit auttavat hahmottamaan, kuinka paljon sivukuluja palkan päälle tulee työnantajan maksettavaksi. ([Verohallinto 2016, Palkka.fi.](#)) Palkasta työnantaja toimittaa ennakonpidätyksen ja maksaa työnantajan sosiaaliturvamaksun. Palkkaa saavan on oltava työ- tai virkasuhteessa työnantajaan. ([Verohallinto 2014.](#))

Sivukuluja ovat esimerkiksi työnantajan sosiaaliturvamaksu (eli sairausvakuutusmaksu, 2,12 % vuonna 2016 maksetuista palkoista), osuus pakollisesta työeläkemaksusta (TyEI, keskimäärin 18 % palkoista) ja työttömyysvakuutusmaksusta (yleensä 1 % palkoista). Lisäksi sivukuluihin kuuluvat tapaturmavakuutusmaksu (hinta vaihtelee tapaturmariskin mukaan, esim. näyttelijöillä ja tekniikoilla korkeampi riski) ja ryhmähenkivakuutusmaksu. Yhteensä sivukuluista tulee noin 21-25 % palkasta, eli jos on maksamassa työntekijälle palkkaa 1000 euroa, maksajalle tuon tonnin oikea kustannus on 1250 euroa. Tämä on hyvä huomata budjetoidessa, eli kannattaa budjetoida 25 % mukaisesti, ettei jää miinukselle. (Kampara Riikka, luento 2016.)

Korvauksia on mahdollista maksaa myös työkorvauksena, mikä ei kerrytä eläkettä, mutta on työnantajalle halvempi eli sivukuluton versio maksaa korvauksia työstä. Tätä ei kuitenkaan välttämättä kannata työntekijänä ottaa vastaan ikuisesti, jos uskoo näkevänsä vielä sen päivän, kun sukupolvenne saa eläkettä. Periaatteessa työkorvausta voidaan maksaa töistä, jotka tehdään toimeksiantoina eli ei työsuhteessa. Tällöin kyse on enemminkin tilaustyöstä, jonka asiakas ostaa yrittäjältä. Työkorvauksella työskentelevä, niin kuin yrittäjäkään, ei saa työnantajalta tapaturmavakuutusta, työeläkevakuutusta tai loma-ajan palkkaa, eli niiden maksamisen itselleen kannattaa sisältää palkkapyyntöön. Työkorvausta käytetään jonkin verran myös riistämään työntekijöitä. Esimerkki tällaisesta hyväksikäytöstä on Wolt-ruokalähettiläpalvelulla, joissa työntekijät eivät saa vaikuttaa palkkoihinsa vaan ovat selkeästi työsuhteessa vaikka ovatkin säästöyistä työkorvauksella. ([Moilanen Kaisu 2015. Helsingin Sanomat 1.12.2015.](#))

Kulttuurialalla palkanmaksu työkorvauksena palkanmaksu on jokseenkin yleistä, sillä esimerkiksi yhdistyksillä on pienet budjetit. Tällöin voi olla edessä tilanne, että jos palkka maksettaisiin sivukuluineen, ei työntekijälle maksettavaa rahaa yksinkertaisesti jäisi kuin muutama hassu kolikko. Vaikka ottaisiikin vapaaehtoisesti palkkansa työkorvauksena, voi ongelmia tulla jälleen siinä, miten todistaa olevansa vain viaton työntekijä, joka ansaitsee työttömyyskorvauksensa. ([Suomen Palkanlaskenta Oy 2015.](#))

4.2 Tekijänoikeudet

Kun lähtee miettimään produktioiden tekijänoikeuskysymyksiä, kannattaa vilkaista esimerkiksi Taideyliopiston ylläpitämää sivustoa "[Taideyliopistojen tekijänoikeuspalvelua](#)". Sivustolla selitetään suhteellisen helposti avautuvasti tekijänoikeuksia sekä taiteilijan että taideteoksen käyttäjän (esimerkiksi teatterin, joka käyttää esityksessä edellä mainitun taiteilijan sävellystä) näkökulmasta. Sivustolla on listattuna myös erilaiset Suomessa toimivat tekijänoikeusjärjestöt, joita ovat muun muassa musiikkiaänitteitä hallinnoiva Gramex ry, säveltäjien etua valvova Teosto ry sekä visuaalista materiaalia valvova Kuvasto ry. ([Aalto-yliopisto 2011.](#))

Edellä mainitut ovat myös yleisimpiä tahoja, joiden kanssa yksinkertaisen projektin kanssa joutuu olemaan tekemisissä. Esimerkiksi jos esityksessä käytetään artistin levyttämää kappaletta äänitteeltä, tarvitaan lupa sekä [Teostolta](#) sävellyksen esittämiseen että [Gramexilta](#) äänitteen esittämiseen. Jos taas kappale esitetään itse livenä esityksessä, tarvitaan lupa vain Teostolta. Lupien hakemisen ja ilmoitukset käytetyistä materiaaleista voi hoitaa kätevästi kyseisten tahojen nettisivuilla. Useimmiten isommat laitokset hankkivat musiikin soittamiseen edullisemman vuosisopimuksen.

Dramatisointia harkitessa kannattaa huomioida, että romaanin dramatisointiin tarvitsee luvan kirjailijalta. Näytelmäkirjailijoiden etua taas valvoo Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry, jonka asiamies Agency North Oy hoitaa esitysoikeussopimuksia. [Näytelmät.fi](#)-palvelusta löytyy suuri valikoima näytelmiä. Palvelussa voi myös solmia esitysoikeussopimuksia. Myös [Näytelmäkulmalla](#) eli Nordic Drama Cornerilla on vastaavanlainen palvelu, josta voi tilata näytelmiä ja hakea esityslupia.

Tekijänoikeusmaksuista vapaata sisältöä, esimerkiksi musiikkia, löytyy Creative Commons-lisenssin takaa googlaamalla. Kyseessä on lisenssimerkintä, joka pyrkii tuomaan

laillisesti kaikkien ulottuville ilmaisesti käytössä olevaa sisältöä. Creative Commons-lisenssejä on erilaisia, joista osa esimerkiksi sallii käytön missä vain, jos alkuperäisen tekijän nimi mainitaan. Osa lisensseistä kieltää kaupallisen käytön. ([Creative Commons.fi 2016.](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/))

5 Rahoitus

Yrityksen tai ryhmän muoto on siis saatu määriteltyä - todennäköisesti jo aikaisemmin on jouduttu miettimään, mistä sitä kuuluisaa voita leivän päälle tulee. Seuraava kappale käsittelee ryhmien rahoitusta: apurahoja, joukkorahoitusta ja muita keinoja rahoittaa ryhmänsä toimintaa.

Esimerkki:

Tutustumistilaisuudessa **Teatteri ILMI Ö:n** Tupamäen ja Pylkkäsen kanssa sain kuulla ryhmän alkuaikojen rahoituksen haasteista. Ryhmä perustettiin Stadian koolle kutsu-massa yrityshautomossa, ja VIRTAA!-lastenteatterihankkeesta laitettiin rahaa sivuun muutamia tuhansia euroja ILMI Ö:n perustamista varten. Raha käytettiin pääasiassa tekniseen kalustoon, eikä muuta rahoitusta alkuaikoina ollut. Talkootyötä tehtiin paljon. Esimerkiksi neljästä tilatusta keikasta saatettiin maksaa palkka ILMI Ö:lle koskien ensimmäistä kolmea, ja vasta neljännessä vetäjä sai itse palkan. Suuri rahoittaja alussa oli myös EU-hankeraha, mutta sekin maksettiin vasta hankkeen päätyttyä - kaksi vuotta myöhemmin. Aluksi apurahojen saaminen oli hankalaa, sillä vielä joitain vuosia sitten soveltavalle taiteelle ei haluttu myöntää apurahoja. Teatterin ikääntyessä se on luonut vahvan aseman itselleen helsinkiläisellä kentällä, mikä on näkynyt niin, että nyt ilmiöläisille tulee tilauksia esimerkiksi draamakasvatuskeikoille mainostamattakin. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016.)

Nykyisin teatteri saa rahoitusta kaupungilta ja eri apurahatahoilta. Haasteena on se, että ammattiteattereille ja soveltavan kentän tekijöille apurahoja myöntävät eri tahot, eikä apurahajärjestelmä vielääkään aivan ymmärrä näiden kahden yhdistelyä. Niin ikään Helsingin kaupunki ei tunnista teatterin ja koulun yhdistelmää, ja rahoittaa yritystä taidelaitosten kategoriassa kouluna. Nykyisin tulot muodostuvat 50-prosenttisesti omasta tuotosta (keikkamyynti, oppilasmaksut, lipputulot) ja 50-prosenttisesti avustuksista (Taike,

kaupungin toiminta-avustus ja muut apurahat). Kirjanpitoa ILMI Ö:ssä hoitaa ulkopuolinen ammattilainen. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016.)

Teatteri ILMI Ö. tarjoaa ainoana helsinkiläisenä kouluna laajan oppimäärän mukaista teatterin perusopetusta. Vaatimuksena laajan oppimäärän piiriin pääsyssä oli se, että rehtorina toimiva Liisa Pylkkänen suoritti loppuun filosofian maisterin tutkintonsa yliopistossa sekä opetushallinnon tutkinnon Opetushallituksessa. Lisäksi oli laadittava opetussuunnitelma, joka sisälsi opetusjärjestelyt, henkilöstömitoituksen, opettajakunnan esittelyn, koulun organisaation ja rahoituksen. Kaupungin kulttuurilautakunta hyväksyi suunnitelman ja myönsi luvan taiteen perusopetuksen antamiseen. Aluksi ryhmät pyörivät kerhorahoituksella, kunnes saatiin perustamisraha. Kaupungin tuki oli aluksi 50 000 euroa, mutta pieneni lopulta 15 000 euroon. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016).

Myös uusissa ryhmissä on alkuaikojen rahoitus ollut pientä: esimerkiksi **Halli ry:n** perustusrahat tulivat jäsenten henkilökohtaisista varoista, ja **Kaukasuksen** ensimmäisen produktion budjetti oli 50 euroa.

Täsmäteatterilaisille jäi Koukkuniemen Kalevala 2015 -hankkeesta ylijäämää, joka koettiin liian pieneksi jaettavaksi työryhmäläisten harrastajien kesken. Yhteisellä suostumuksella se päätettiin sijoittaa Täsmäteatterin perustamiseen, jotta vastaava toiminta olisi harrastajille mahdollista jatkossakin. Tämä taloudellinen pesämunana oli myös kimmokkeena yhdistyksen perustamiselle. Tulevaisuudessa tavoitteena on yksittäisten saatujen apurahojen lisäksi päästä Tampereen kaupungin toiminta-avustuksen piiriin. (Näykki, haastattelu 27.4.2016.)

Tuike päätti rekisteröidä toimintansa yhdistykseksi ensimmäisen esineteatteriesitykselle saadun apurahan turvin. Lisää tuloja toiminnalle tuli, kun Rinkisen ohjaamia teatteriharrastajia siirtyi lopettavalta yritykseltä Tuikkeen ilmaisukoululle. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016.)

Nykyisin Tuike saa Helsingin kaupungilta erikseen haettavaa toiminta-avustusta sekä ajoittain produktioille erillisiä apurahoja. Ilmaisukouluakin on joskus tuettu, mutta laajemmän kulttuurin rahoituksen vähenemisen vuoksi Rinkinen olettaa rahahanojen olevan siihen suuntaan kiinni. Ilmaisukoulun oppilasmaksut ovat suuri osa yhdistyksen tuloja, samoin kuin keikoista vähennettävä prosenttiosuus yhdistykselle. Tuike harkitsee myös

taiteen perusopetuksen piiriin hakemista, koska siinä pääsisi TPO-koulujen verkostoihin mukaan. Suuri lisärahoitus ei kuitenkaan taiteen perusopetuksen piirissäkään ole taatua. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016.)

Sekä ILMI Ö:llä, Tuikkeella että Hallilla maksetaan tietty prosenttimäärä ryhmän keikoista tulevista palkoista ryhmän hyödyksi. Osuuskuntien kyseessä ollessa tätä kutsutaan osuuskuntakatteeksi. Omaa tilaa ylläpitävät Tuike ja ILMI Ö. myös vuokraavat tiloja vierailijaesityksille ja saavat tästä tuloja. (Pylkkänen & Tupamäki, tutustumistilaisuus 1.3.2016).

5.1 Apurahat

Apurahat muodostavat usein vapaiden ryhmien rahoituksesta suuren osan ja niin ikään jättävät ryhmät pulaan, jos koko rahoitus perustuu apurahoille eikä odotettua avustustaan kertaistessa haussa tulekaan. Viime vuosien valtion päätökset vähentää kulttuurin rahoitusta ovat jättäneet enemmän taiteilijoita työttömäksi ja ryhmiä vaille vakituista tukea - näin ollen apurahavirroistakin kilpailee koko ajan enemmän hyviä hakijoita. Rahoitusta ryhmälle olisi siis suotavaa tulla useasta lähteestä.

Apurahoista sanotaan usein, että kyse on vain sivistyneemmästä tai sosiaalisesti hyväksytyimmästä lottoamisen muodosta. Sanonnan takana on oletus siitä, että pitkällä uralaankaan olevat taiteilijat eivät voi varmasti arvioida todennäköisyyttä sille, saavatko tällä kertaa hakemansa apurahan. Hyvin ja kaikkien sääntöjen mukaan tehty hakemus ja muodikas, omaperäinen tai ajankohtainen aihekaan eivät aina voi taata seteleiden virtaa. Hyvä puoli tässä lotossa on se, että apurahoja eri tahoilta on haettavissa ympäri vuoden. Apurahabingosta voi siis hyvin ottaa joka lauantaisten lottorituaalinsa.

Apurahatahoja löytyy muun muassa liitteeksi (liite 1) kokoamastani apurahojen "vuosikellosta". Hakuajat ovat yleensä samaan aikaan joka vuosi, mutta ajantasaiset tiedot kannattaa tarkistaa aina erikseen. Rahoituksen hakeminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, sillä käsittelyajat ovat yleensä vähintään pari kuukautta, eikä rahaa myönnetä takautuvasti kuin muutamissa hauissa. Liitteeseen kootut tahot ovat yleisimpiä taidealan apurahojen myöntäjiä. Teatterin tiedotuskeskuksen sivuilta löytyy myös kattavampi lista apurahoista sekä Apurahavahti, joka ilmoittaa hakujen muutoksista ja uusista apurahoista sähköpostiin haluttaessa. Aurora-tietokanta ja Säätöpalvelu listaavat myös apurahahakujia. ([Teatterin tiedotuskeskus 2016.](#))

5.1.1 Miten apurahoja haetaan?

Apurahatahojen nettisivuja kannattaa tutkia huolella ennen hakemista, sillä useimmilla tahoilla on sivuillaan tarkat ohjeet hakijoille. Sivulla on yleensä listat viime vuosien myönnetyistä apurahoista, niiden saajista ja saaduista summista. Listoja lueskelemalla voi arvioida, miten paljon rahaa kultakin taholta on mahdollista saada ja minkä tyyppisiä projekteja on tuettu, eli sopiiko hakemus apurahamyöntäjän ”profiiliin”. On mietittävä myös, mille pöydälle hakemus päätyy. Jos taho myöntää rahoitusta eri alueilla tehtävään taiteeseen erikseen tai vaikka kotiseututyölle ja näyttämötaiteelle erikseen, kannattaa valita, mitä projekti eniten edustaa. Jos on mahdollista tehdä projektia muualla kuin Helsingissä, on apurahojenkin saaminen helpompaa, sillä hakijoita on pääkaupungissa kasoitain. Apurahatahot myös pyrkivät maantieteelliseen tasa-arvoisuuteen eli maaseutujen kulttuurityön tukemiseen. Soveltaville projekteille on myös erityisen soveltuvia apurahahakuja, kuten ”hyvinvointia taiteella”, tai ”taidetta hoitolaitoksiin”-tyyppiset kategoriat eri myöntäjillä.

Joillain suuremmilla säätiöillä, kuten Suomen Kulttuurirahastolla, on myös neuvonta-aikoja tai infoja ennen hakua, joissa voi saada hyviä vinkkejä hakuun. ([Suomen Kulttuurirahasto 2016.](#))

Apurahahaussa ei kannata ”pistää kaikkia munia samaan koriin”, sillä myöntöprosentit eivät ole suuria. Yksittäiselle projektille kannattaa hakea usealta taholta osarahoitusta, niin ainakin jotain ehkä myönnetään. Monirahoitteisuus näyttää myös apurahan antajan silmiin uskottavammalta. Myöntäjille tärkeää on tunne siitä, että projekti on toteutumassa ja mietitty loppuun asti mieluusti jo yhteistyötahoineen. Ajatuksena on antaa vaikutelmana se, että projektia ollaan jo viemässä eteenpäin, ja apuraha on vain ”viimeinen silaus” työn toteutumiseksi. Todellisuudessa rahoituksen menettäminen vaikeuttaa toteuttamista huomattavasti. Apurahatahot keskustelevat myös keskenään, eli samaa projektia ei kannata esittää aivan erilaisena hankkeena eri apurahatahoille tai kysymyksiä saattaa herätä.

Mitä menestyksekkäämpi, asemansa vakiinnuttanut ja vakavasti otettava henkilö hakija on, sitä todennäköisempää on saada apurahaa. Jos hakija on saanut apurahoja aikaisemmin jostain, muut apurahatahot ajattelevat, että hän on luotettavasti saanut ainakin

jonkin projektin ammattimaisesti loppuun asti. Toisin sanoen apurahaakin on helpompi saada, jos sitä on jo kerran saanut - menestys siis ruokkii menestystä.

Tärkeitä ennakkotietoja ovat siis:

- Tiedonhaku siitä, minkä rajauksen projekteja on tuettu ja minkä kokoisia summia on myönnetty. Listat myönnoistä löytyvät useimpien tahojen nettisivuilta “myönnetyt apurahat”-kohdasta.
- Ajan varaaminen hakemuksen tekoon. Työsuunnitelman ja budjetin tekoon sekä suosittelijoiden pyytämiseen voi mennä viikkokin työaika. Lisäksi useimmissa hauissa on lähetettävä hakemus sekä sähköisesti että postitse. Useimmiten postilla lähetettävään kuoreen riittää saman päivän postileima, mutta poikkeuksiakin on. On hyvä muistaa siis aikatauluttaa hakemuksen teko niin, ettei joudu juoksentelemaan viimeisenä päivänä pitkin kaupunkia postilaatikkoa etsien ja soitteluun vanhoille opettajille “saanks laittaa sut suosittelijaksi, tää menee just kii tää hakuportaali”. Kannattaa myös miettiä yhteistyökumppanit valmiiksi ajoissa.

Erilaisia haettavia apurahamuotoja:

Kohdeapuraha tarkoittaa tiettyyn projektiin kuten yksittäiseen teatteriproduktioon haettavaa apurahaa. Raha voidaan käyttää palkkoihin tai materiaaleihin. Jos kohdeapuraha haetaan palkkoihin, on siitä maksettava myös sivukulut (katso kohta 4.1).

Työskentelyapuraha on tarkoitettu henkilökohtaiseen elämiseen työskentelyn aikana. Työryhmä tai yksittäinen taiteilija voi hakea työskentelyapurahaa jaettavaksi tai henkilökohtaisesti. Yhteisölle ei työskentelyapuraha myönnetä. Työskentelyapurahaan ei vaadita budjettia rahan käytöstä, sillä kyse on henkilökohtaisesta rahankäytöstä esimerkiksi vuokraan. Sen sijaan työsuunnitelma vaaditaan, eli että mitä aiot apurahan turvin saada aikaiseksi taiteellisessa työssäsi.

Kuluapuraha tarkoittaa hankkeen tai projektin kuluja, kuten materiaaleja ja hankintoja, esimerkiksi tilavuokraa, tekniikkaostoja tai puvustokuluja. Kuluapurahahakemusta tehdessä on tärkeää tehdä sekä työsuunnitelma että etenkin yksityiskohtainen tulo- ja menoarvio koko hankkeesta. Esimerkiksi Suomen Kulttuurirahastolta on mahdollista hakea sekä kulu- että työskentelyapuraha samalla kertaa. ([Suomen Kulttuurirahasto 2016.](#))

Toiminta-avustus on yhteisön normaaliin jatkuvaan toimintaan haettavaa rahoitusta. Vaaditaan pidemmän aikavälin toimintasuunnitelma ja vakiintunutta toimintaa.

Jos haet osarahoitusta vaikkapa neljältä eri taholta, mutta saatkin apurahan vain yhdeltä taholta, voit joko toteuttaa projektin pikkurahalla, palauttaa apurahan tai lykätä apurahan nostoa ja osallistua uudelle rahoituskierrökselle koskien muita apurahoja.

Jälkityö:

Apurahatahot edellyttävät työn raportointia projektin päättymisen jälkeen. Ohjeistukset vaihtelevat tahoittain, mutta yhteistä on se, että raportti täytyy hoitaa ajoissa, tai pilaa maineensa ja mahdollisuutensa saada enää apurahoja jatkossa samalta taholta. Useimmiten selvitys pitää antaa vuoden kuluessa viimeisestä apurahan nostosta.

5.1.2 Apurahahakemuksen osat: Työsuunnitelma

Työsuunnitelmassa olisi hyvä olla ainakin seuraavat tiedot: projektin tarkoitus (eli yleiskuvaus siitä, mitä tehdään ja miksi - onko juuri tälle projektille erityistä kysyntää tai tarvetta?), aikataulu, vaikutukset, yhteistyökumppanit, suorituspaikka, kohderyhmä sekä tulo- ja menoarvio (yleensä erillisenä liitteenä, katso 4.2.2).

Työsuunnitelma kannattaa pitää tiiviinä ja yleistajuisena, jotta se on helppo lukea tuen antajalle, joka lukee kymmeniä tai satoja hakemuksia kiireessä. Sopiva mitta työsuunnitelmalle on muutama A4. Hyvä hakemus vastaa heti aluksi kysymyksiin: työryhmän nimi, hankkeen nimi, missä, milloin, mitä tehdään ja keille?

5.1.3 Apurahahakemuksen osat: Budjetti

Budjetissa on kyse talousarviosta, jossa näkyy projektin arvioidut kulut ja menot. On tärkeää tehdä budjetti koko projektista, mutta sen lisäksi eritellä mitä juuri tällä haettavalla apurahalla katetaan. Budjettiin merkitään palkkiot sekä esimerkiksi materiaali- tai tekijänoikeuskulut. Lisäksi eritellään sivukulut, aputyövoima ja mahdollinen tuottajan palkka. Myös muut rahoituksen lähteet, omarahoitus ja vireillä olevat muut apurahahakemukset pitää luetella.

Hakijan kannattaa olla mahdollisimman konkreettinen ja pyrkiä siihen, että samat asiat toistuvat myös työsuunnitelmassa, jotta tuen antajat ymmärtävät mihin budjetin luvut liittyvät. Jokaista numeroa ei tarvitse eritellä, mutta työsuunnitelman ja budjetin on hyvä olla selkeässä yhteydessä toisiinsa. Koneen säätiön sivuilta löytyy hyvä [budjetin pohja](#). ([Koneen Säätiö 2016](#).)

5.1.4 Apurahahakemuksen osat: Muut osat

Työsuunnitelma ja budjetti ovat hakemuksen sisällöllinen pihvi, mutta sen lisäksi usein kysytään listaamaan aikaisemmin saatuja apurahoja sekä omat ansiot. Lisäksi CV pyydetään liittämään lähes aina.

Tärkeä osa joissain hauissa ovat myös lausunnot tai suositukset. Ne usein joko liitetään vain liitteenä tai kuten Suomen Kulttuurirahastolla, lausunnonantaja joutuu itse kirjautumaan järjestelmään ja tallentamaan lausuntonsa sinne. SKR:llä myös pyydetään lausunnonantajaa pistämään suosittelemansa projektit arvojärjestykseen, mikäli hän suosittelee samassa haussa useampaa projektia. ([Suomen Kulttuurirahasto 2016](#).)

Usein käytännössä tapahtuu niin, että hakija itse muotoilee suosituksen, jonka lausunnonantaja sitten vain allekirjoittaa, jos on samaa mieltä. Hyvä suosittelija on jo saanut itse nimeä tai kokemusta kentällä. Aloittelevilla TIO:illa lausunnonantajat ovat usein opettajia tai entisiä työnantajia.

5.2 Joukkorahoitus

Jos apurahasäätiöiden armeliaisuuden varassa olo kyllästyttää, voi projektiaan koittaa rahoittaa myös joukkorahoituskampanjoilla. Joukkorahoitusta jaetaan neljään osa-alueeseen: osake- (equity), velka- (debt) ja lahjoitus pohjaisiin (donation) sekä ennakkomyyn- tiin (rewards) perustuvaan joukkorahoitukseen. Sen sijaan, että miellyttäisi apurahanantajien raatia, pitää joukkorahoituskampanjan puhutella suuria massoja eli normaalikan- salaisia - usein siis hakijan yleisöä, tuttavien ja muita samanmielisiä taiteen suosijoita. ([Mesenaatti.me 2016](#).)

Suomessa joukkorahoituskampanjoita ei ole vielä tehty kasoittain, mutta esimerkiksi Yhdysvalloissa erilaisten kickstartereiden perinne on pitkä. Suomessa tunnetuin joukkorahoitussivu on Mesenaatti.me, jonka käyttö perustuu siihen, että kampanjan rahoittaja saa vastikkeena rahoilleen jonkin tuotteen tai palvelun.

Esimerkiksi Helsinki Poetry Connection -järjestö teki vuodenvaihteessa Mesenaatti.me:ssä 2016 joukkorahoituskampanjan, koska ei ollut saanut apurahoja muilta tahoilta spoken word -klubiensa järjestämiseen. Vastikkeina lahjoitetusta rahasta lahjoittajat saivat valita muun muassa järjestön kangaskasseja, tilausesityksiä juhliin tai järjestön muutenkin myymiä antologioita. Kampanjan aloittaja määrittää kampanjalle jonkin minimivaihteen (vähintään 1000 €), ja jos siihen ei päästä, palautuvat lahjoittajien rahat lahjoittajille automaattisesti. Aloittaja määrittää myös maksimitavoitteen ja kampanjan aikarajan, mihin asti rahaa kerätään. Yleisin kampanja-aika on 3-6 viikkoa. ([Mesenaatti.me 2016.](#))

Saatu rahoitus on joko henkilökohtaista tai yhteisön tuloa, ja siitä on ilmoitettava kirjanpidossa ja verotuksessa. Yleishyödyllisten yhteisöjen rahoitus on verovapaata jos rahoitettava toimintakin on sitä. Mesenaatti.me veloittaa onnistuneista kampanjoista 7 % sisältäen arvonlisäveron. ([Mesenaatti.me 2016.](#))

Osa kerättävästä rahasta kuluu siis vastikkeiden valmistamiseen, mutta hinnat on hyvä määrittää sellaiseksi, että lopputuloksena ei ole plusmiinusnolla. Teatteriesitysten ollessa kyseessä usein käytetty vastike on "vip-lippu" tarjoiluineen tai ensi-iltalippu etukäteen ostettuna. Kampanjan ohessa saadaan siis aloitettua jo lipunmyyntiäkin. Vastikkeet voivat periaatteessa olla myös täysin aineettomia (tai sellaisia, että kustantavat vain työaika), kuten Helsinki Poetry Connectionin tarjoama tilausesitys. Vastikkeiden on sisällettävä arvonlisävero. Aikaa joukkorahoituskampanjan tekemisessä menee rutkasti, sillä vastikkeiden suunnitteluun ja valmistamiseen voi kulua tovi jos toinenkin, jos kyse ei ole jo valmiiksi yrityksesi myymistä tuotteista. Lisäksi olennaista on kampanjan markkinointi, mikä usein tapahtuu sosiaalisessa mediassa tai tapahtumien yhteydessä. Uutiskirjeet toimivat myös hyvin, jos ryhmällänne on suuria kannattajajoukkoja jo valmiiksi. Hyvä puoli on, että kampanjaa markkinoidessasi mainostat samalla myös ryhmääsi tai projektiasi. Onnistunut kampanja vaatii hyvän pohjatyön ja suunnittelun sekä olemassa olevaa yleisöä. Kampanjan onnistumismahdollisuudet lisääntyvät, jos se onnistuu olemaan ajankohtainen tai iskee johonkin kiinnostavaan teemaan.

Osakemyyntiin pohjautuva suomalainen joukkorahoituspalvelu Invesdor voi tulla myös kyseeseen joissain tapauksissa, mutta soveltuu paremmin niin sanotuille kovan rahan kasvuyrityksille kuin pienen tuoton kulttuuriyrittäjille. Mesenaatti.me-palvelussa on mahdollista luoda myös kaikille Pohjoismaille näkyviä kampanjoita. ([Mesenaatti.me 2016](#)).

5.3 Muut rahoitusväylät ja sponsorointi

Jotta teatterin rahoitus ei perustuisi siihen, että jäsenet keräävät kesäisin pulloja puistoista, kannattaa tuloja saada monelta suunnalta. Esitysten lipunmyynnin lisäksi voi olla oheismyyntiä, kuten käsiohjelmia tai luovemmin ajatellen esimerkiksi näytelmän hahmon kirjoittama kirje tai vaikka privaattiserenadi. Myös kahvilan tai baarin pito voi olla hyvä rahasampo, mutta muistettavaa on, että kyse on luvanvaraisesta toiminnasta: esityksen yhteydessä ei saa pyytää kuin vapaaehtoista kahvimaksua, jos lupaa elintarvikkeiden myyntiin ei ole.

Käsiohjelmiin myydyt mainokset ovat ikaikaista sponsoroinnin kultaa. Nykyaikana mainoksia voi tosin myydä luovemmin myös vaikka nettisivuille tai someen. Yhteistyökumppaneita kannattaakin haalia, sillä vaikka ei rahallista mainospaikkaa tarjoaisikaan, saattaa sponsorilta saada vaikka juuri sen tarvitsemasi sumopuvun lainaan. Lainaajan logo mainitaan markkinoinnissa ja kaikki ovat tyytyväisiä.

Lisäksi teatteri-ilmaisun ohjaajien ryhmät ovat usein soveltamisessa ja toiminnan laajalaisessa ajattelussa hyviä. Esitysten lisäksi tarjotaan usein viestintä- tai ryhmätyökoulutuksia, kursseja ja työpajoja vaikkapa yritysten virkistyspäiviin.

Pikkujouluaikaan lauluilottelut voivat myydä hyvin ja isoilta yrityksiltä löytyy rahaakin, jos vain onnistuu markkinoimaan itsensä hyvin ja sanallistamaan, miksi yritys tarvitsee juuri tätä hassuttelutyöpajaasi. Kiertävät esitykset ja keikkamyynti yhteisöihin ovat usein myös oiva tulonlähde.

Useissa haastattelemissani ryhmissä, esimerkiksi Teatteri ILMI Ö:llä, kaikista ryhmän keikoista otettiin tietty prosentti ryhmän hyväksi (esimerkiksi tilan ylläpitoon) ennen palkanmaksua. Tämä osuuskuntakate otetaan ryhmän tuloista. Ilmiöläiset eivät siis laskuta ulkopuolisia keikkojaan ILMI Ö:n kautta, vaan ovat osuuskunnan työntekijöitä. Katteen suuruus päätetään osuuskuntakokouksessa, ja on nykyisin noin 10-12 %. (Tupamäki, viestissä 9.5.2016.)

6 Viestintä

Viestintää on sekä sisäinen viestintä, eli tapa millä työyhteisössä kommunikoidaan ja esimerkiksi informoidaan asioista, sekä viestintä yleisölle. Tässä tekstissä käsitellään ulkoista viestintää yleisölle eli käytännössä markkinointia, brändäystä ja tiedotusta. Kapale 6.1 perustuu suurelta osin graafinen suunnittelija Saara Mäkisen vapaaseen haastatteluun, jonka toteutin 9.4.2016.

Kun lähtee miettimään ryhmänsä julkista viestintää, on tiedettävä, mitkä ovat sen kohderyhmiä, mitä viestintäkanavia halutaan käyttää sekä millä tyylillä viestitään (esimerkiksi puhekielellä rennosti vai virallisen muodollisesti, runoilmauksia viljellen tai vitsejä veistellen). Henkilötyykö viestintä johdonkujan keulakuvaan tai vaikkapa fiktiiviseen henkilöhahmoon, vai onko puhujana aina vain ”yritys”? Mikä on viestinnän ydin, eli mitä viestinnällä halutaan sanoa? Ryhmän arvot on myös hyvä tietää, sillä ne välittyvät sekä sisäisessä että ulkoisessa viestinnässä.

Jotta viestintä olisi johdonmukaista ja yhdistyisi muistettavasti ryhmään, on hyvä ensin miettiä, millainen ryhmän brändi on.

6.1 Brändi

Pahalta pinnallisuudelta teatteri-ihmisen korvaan kalskahtava ”brändi” ei tarkoita mitään sen kummempaa kuin ryhmän identiteettiä. Identiteettiin liittyy sekä visuaalinen ilme, että laajempi ajatus siitä, minkälaista tyyliä halutaan viestiä. Miten ohjelmisto ja muut palvelut sekä visuaalinen viestintä kertovat siitä, että teatteri on vaikkapa hauskoja, keveitä komedioita tarjoava kesäteatteri koko perheelle? Entä millaisia mielikuvia halutaan viestiä, jos teatteri on uutta teatterin olemusta tutkiva kokeellinen, poikkitaiteellinen ryhmä?

Brändi sisältää ryhmän viestinnän visuaalisen ilmeen kuten logon, yleisen yritysilmmeen eli typografian, värit ja viestintätyylin. Konkreettisesti brändiä lähdetään luomaan usein juurikin logon kautta. Muita helppoja keinoja yhdenmukaistaa visuaalista viestintää on tiettyjen värien ja fonttien vakiinnuttaminen viestinnässä, kuten nettisivuilla. Brändin ta-

voitteena on vahvistaa yrityksen identiteettiä niin, että viestintä on johdonmukaista, yhtenäistä ja kuluttajalle tunnistettavaa. Brändi muovaa yrityksestä helposti muistettavan paketin ja on edellytys tehokkaalle markkinoinnille.

Teatterikontekstissa brändin voi ajatella liittyvän enemmänkin siihen, välittykö viestinnästä se, mihin teatteri on erikoistunut ja minkälaista suuntausta tai ajattelua se edustaa. Brändiä voi ajatella mielikuvana, jonka teatteri tai sen hanke herättää yleisössä. Brändi on siis pelkkää visuaalista viestintää laajempi asia. Tässä kappaleessa keskitytään kuitenkin visuaalisen ilmeen luomiseen.

Yhtenäinen visuaalinen ilme koskee juurikin logoa ja nettisivuja sekä jonkin verran so-mea, mutta eri esityksille tehdään toki jokaiselle oma ilmaisunsa. Logo yhdistää teatterin eri esitysten julisteita ja mainontaa. Mikäli omat taidot eivät riitä visuaalisen ilmeen tai yksittäisten esitysjulisteiden suunnitteluun, on aina mahdollista kääntyä mainostoimiston tai yksittäisen graafisen suunnittelijan ammattiavun puoleen. Halpoja väyliä tähän ovat oman tuttavapiirin hyväksikäyttö tai työn teettäminen kulttuurialan opiskelijoilla niin, että opiskelija saa työstä könttösunnan tai jopa pelkkiä opintopisteitä. Esimerkiksi Metropolian Valo-mediakeskus ottaa tilauksia vastaan markkinahintoja halvemmalla. Samoin Metropolian kulttuurialan Facebook-ryhmistä voi huudella työvoimaa. Opiskelijatyöstäkin olisi suotavaa maksaa jotain.

Ammattilaisia löytyy muun muassa graafisen suunnittelun verkkofoorumeilta, kuten suomenkielisestä pingstate.nu-osoitteesta. Graafikkojen tuntipalkkasuosituksset saattavat huimata aloittavan ryhmän päätä, mutta visuaalinen ilme kestää pitkään eli voi olla fiksu sijoitus. Graafikot usein myös ottavat mielellään taidekentän projekteja toteutettavaksi, koska saavat käyttää luovuuttaan niissä vapaammin. Joskus motivaatio taiteen tekemiseen saattaa vähän pudottaa hintaakin. (Mäkinen, haastattelu 9.4.2016).

Seuraavasta taulukosta löytyy muutamia hintasuosituksia eri työkokonaisuuksia ajatellen.

Taulukko 3. Hintasuosituksia graafikolta tilattavista kokonaisuuksista. (Mäkinen, haastattelu 9.4.2016).

Opiskelijatyö	Logo, typografia, värit	0-200 €
---------------	-------------------------	---------

Opiskelijatyö	Logo, typografia, värit, esitteitä ja julkkia samalla kaavalla	0-200-500 €
Freelancer-graafikot	Logo, typografia, värit	800-2000 € - Hinta voi kasvaa, jos valitsee esimerkiksi maksullisen fontin tai käytetään kuvapankkikuvia tai muuta sellaista. Sovi etukäteen käytettävä tuntimäärä ja materiaalikulujen määrä. Suositustuntipalkka on 100 €/tunti.

Aloittavan teatteriryhmän ollessa kyseessä tärkeintä on ehkä luoda logo vaihtuvia julisteita varten, ja luoda yhtenäiset nettisivut sekä toki sosiaalisen median profiilit. Visuaalisen ilmeen lisäksi viestinnän tyylin kannattaa olla yhtenäistä heti alusta lähtien. Edullisin vaihtoehto nettisivuja ajatellen on tehdä sivut itse valmiiseen blogipohjaan, jossa itse sivu ei maksa mitään - esimerkiksi Wordpressiin. Kustomoinnissa on toki tällöin rajoitteita, joita on noudatettava. Esimerkiksi Squarespace-palvelulla on maksullisia tilimahdollisuuksia (4-30 euroa/kk), jolloin sivuaan voi muokata enemmän, eikä sivuille tule mainoksia kuten Wordpressissä. (Mäkinen, haastattelu 9.4.2016.)

Yksi kustannus on domainin ostos, eli se, että sivujen osoite on esimerkiksi "www.teatterioikeataide.fi", eikä ilmaisversiossa "www.teatterioikeataide.wordpress.com". Eri domain-päätteitä ovat muun muassa .org, .com., .fi ja niin edelleen. Palvelinmaksut ja nettisivun ylläpitokustannukset nostavat hintaa, vaikka domainin kustannus olisikin vain kymmenen euron luokkaa vuodessa.

On mahdollista tarkistaa, onko teatterisi nimi jo jonkun käytössä tai omistuksessa esimerkiksi Domainkeskuksen tai Viestintäviraston sivuilta. Yleinen virhe on myös varata domain itselleen esimerkiksi vain vuodeksi, jonka jälkeen joku toinen ehtii napata sen omaan käyttöönsä ja alkuperäinen käyttäjä joutuu käyttämään pitkän pennin siihen, että saa osoitteen itsellesi takaisin. ([Euronic Oy 2001-2016.](#))

Joskus teatteri saattaa tarvita nettisivuja, joissa on paljon erilaisia toimintoja, kuten varausautomaatti tai upotettuja somesyötteitä. Jos valmiista template-pohjista ei löydy haluamaansa, voi harkita juuri haluamansa kaltaisten nettisivujen tilaamista koodaajalta. Työn hinta vaihtelee 800 ja 2000 € välillä. (Mäkinen, haastattelu 9.4.2016.)

Esimerkki:

Teatteri ILMI Ö:n jäsenet kuvasivat oman ryhmänsä brändin muodostusta näin:

Tietenkin toimintamme keskeiset alueet antavat jo kuvan toiminnasta. Alun perin olimme vahvasti lasten ja nuorten teatterin maineessa. Ja soveltavan taiteen. Ja toki olemme yhä kaikkea tuota. Mutta se ei jää siihen – teemme myös mm. aikuisille esityksiä yhä enenevässä määrin. Tämän monimuotoisuuden brändäys ei ole helppoa – kaikki halutaan selkeästi lokeroituvaksi, jonka takia ehkä ILMI Ö:stä on monenlaisia mielikuvia eri tahoilla. Vai onko? Olisi kiva tietää, miten maailma meidän lokeroi! (Koski, Pylkkänen & Tupamäki, haastattelu 16.4.2016.)

Ilmiöläiset mainitsivat erityiseksi brändin luomisen välineeksi logon, joka on ollut käytössä perustamisesta lähtien. Nettisivujen ilmeen luomiseen oli myös palkattu ammattilainen, minkä jälkeen niitä ovat ylläpitäneet jäsenet. Ammattigraafikolta tilattujen esitteiden ja valokuvien kautta visuaalista brändiä on jatkettu. Naiset huomauttivat haastattelussa tärkeäksi avuksi myös kaikkien jäsenten puoliset ja tuttavat, joilta osaamista on saatu ilmaiseksi tai rahalla silloin kun sitä on ollut. (Koski, Pylkkänen & Tupamäki, haastattelu 16.4.2016.)

Teatteri Tuikkeella taas kaikki valokuvista nettisivuihin on aina väsäty itse, sillä on haluttu säästää rahaa. Ryhmä haaveilee ulkoasun, logon ja nettisivujen uudistamisesta ammattigraafikon voimin, mutta odottelee vielä hyvää tarjousta ja ryhmän sisäistä yhtämielisyyttä tehtävistä uudistuksista. (Rinkinen, haastattelu 4.5.2016.)

6.2 Markkinointi

6.2.1 Markkinointikanavat

Yksittäisten produktioiden markkinointisuunnitelmien lisäksi kannattaa miettiä koko teatterin markkinointisuunnitelmaa. Mitkä ovat ryhmän markkinointikanavia: sosiaalinen media (Twitter, Facebook, Snapchat, Periscope, Instagram, mikä muu?), sissimarkkinointi kuten flash mob -tempaukset, flaijerit, julisteet, tarrat, ryhmämyyntikirje, menokoneet, viikkokirje, lehti-ilmoitukset, radio- tai tv-mainokset, katumainonta ja verkkosivut? Jokaisen yksittäisen produktion tai hankkeen mainostus rakentaa samalla koko teatterin brändiä. Brändinrakennukseen - ja samalla yleisötyöhön - voi liittyä myös esimerkiksi behind the scenes -materiaali teatterin Instagram-tilillä. Samalla usein yritystä henkilöidään johonkin helposti lähestyttävään henkilöön yrityksessä, niin kuin bändin keulakuvana usein toimii laulaja, johon yleisö luo henkilökohtaisen suhteen.

Sekä ryhmää perustettaessa että yksittäisen produktion markkinoinnissa kannattaa miettiä kohderyhmiä. Jukka Hytti jakaa Teatterituottajan oppaassa (2005) kohderyhmät kolmeen osaan: teatterin vakiokävijöihin eli faneihin, kyseisestä esityksestä kiinnostuneet ja mahdolliset uudet katsojat. Mistä tavoittaa juuri kyseisen ryhmän tai projektin kohdeyleisön ja minkälainen viestintä heihin puree? (Hytti 2005, 89).

Snapchatissa on turha mainostaa keski-ikäisten parisuhde-elämästä kertovaa puhedraamaa, ja Twitterissä tai Hesarin lehti-ilmoituksessa nuortennäytelmän mainostus menee hukkaan niin ikään. On siis tunnettava teoksensa ja kohderyhmänsä ja mietittävä resursseja sen mukaan, millä markkinointikeinoin haluttu yleisö on pyydystettävissä. Brändin yhtenäisyys ja keskinäinen linkittyminen on tärkeää jokaisessa viestimessä.

Suuri tulos tehdään etenkin pienissä lasten- ja nuortenteattereissa ryhmämyynnillä. Tämä voi yksinkertaisimmillaan olla kaikkien kaupungin äidinkielenopettajien googlaaminen, sähköpostilistan teko ja tarjouskirjeiden lähettäminen suoraan opettajille tai vaikkapa päiväkodeille. Ryhmille voi sitten tarjota tarjoushintaa, työpajaa esityksen kylkeen tai kiertue-esitystä. Sama idea toimii toki myös esimerkiksi pikkujoulukeikkojen myynnissä yrityksille, eikä puhelimeen tarttumistakaan kannata myydessä pelätä.

6.2.2 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on helppo tapa saada huomiota pienellä rahalla. Tosin laadukkaan video- ja kuvamateriaalin tekeminen vie aikaa (ja rahaa, mikäli yrityksen jäsenillä ei itsellään ole hyvälaatuista välineistöä tai taitoja) ja vaatii suunnitelmallisuutta. Mitä postataan milloinkin ja miten se on linjassa koko ryhmän brändiin?

Lyhyesti tämän hetken yleisimmistä somekanavista voisi sanoa, että Facebook-tapahtumaan ja Facebook-(yritys)sivulle sopii faktatiedot ja harkitummat promokuvat ja teaserit tai trailerit sekä keskustelu yleisön kanssa. Snapchatiin ei voi ladata aiemmin kuvattuja tai yli minuutin mittaisia videoita tai kuvia, eikä materiaali säily palvelussa kuin vuorokauden, joten sinne soveltuvat hetkessä otetut, behind-the-scenes -materiaalit. Instagramissa vallitsee kuvien virta, ja niiden on suotavaa olla mietittyjä ja hyvälaatuisia kuvia. Myös lyhyet videot toimivat. Periscopea voi käyttää suorien lähetysten tekoon esimerkiksi lehdistötilaisuudesta tai harjoituksista ja muista behind the scenes -tilanteista.

Maksullisia mainoksia saa ostettua ainakin Facebookista, jossa voi määrittää jonkin postauksensa mainokseksi, jota näytetään halutulle ikäluokalle ja muille haluamansa kaltaisille henkilöille. Määrittää voi ainakin sijainnin, iän ja kiinnostuksenkohteet, eli että mainosta näytetään vaikkapa 15-20-vuotiaille vantaalaisille naisille, jotka pitävät myös kohteesta "teatteri". Mainos maksetaan pankkikortilla ja samalla määritetään, kuinka monta päivää ja kuinka usein mainos näkyy. Hinnat alkavat parista eurosta. Facebookin maksullisiin mainoksiin ei tosin kannata luottaa sataprosenttisesti. Sivuston näkemys siitä, kuinka monta ihmistä päivityksesi tavoittaa, tuntuu välillä vaihtelevan hyvinkin summittaisesti. Oman kokemukseni mukaan sivu on ilmoittanut usein esimerkiksi "postauksesi on 80 % tehokkaampi kuin aiemmat postauksesi", vaikka kyseinen julkaisu olisi saanut vain kolme tykkäystä ja aiempi julkaisu 160 tykkäystä. Pienestä mysteerisyydestä huolimatta Facebook on kuitenkin kelpo väline mainostukseen.

Facebook-mainostuksessa olennaista ovat myös postaukset erilaisiin aiheeseen liittyviin ryhmiin, vaikka kukaan ei toki spämmääjäksi haluakaan. Näitä ovat pääkaupunkiseudulla esimerkiksi Puskaradio Helsinki, Teatteri & Tanssi, Halvat hovit Helsingissä ja kaupunginosaan liittyvät ryhmät.

Jokaisen produktion unelmana on keksiä jokin vaikkapa hauska videohaaste, joka lähtisi kiertämään someyleisössä kuin tartuntatauti ja mainostaisi samalla produktiota. Teatterikontekstissa näin ei ole vielä monestikaan onnistuneesti tapahtunut. Tosin tähän liittyy varmasti myös useimpien teattereiden vähäinen ymmärrys sosiaalisen median vaikuttavuudesta ja käytöstä. Vlogi-sisältöjä tehdään teatterissa paljon, mutta ei niin helposti lähestyttävästi, henkilöidysti ja tarttuvasti, että katselukertoja ropisisi. Antti Holman sketsivideoiden tyyppinen leviäminen olisi loistavaa, mutta miten sisältö on suhteessa esityksen mainostamiseen? Selkeä mainostaminen ei houkuta katsomaan videoita, joten voisi olla fiksua tarjota myös muunlaista sisältöä sitouttamaan yleisöä. Somessa on nykyisin niin paljon mainosisältöä, että se menee helposti lukijalta ohi eikä houkuta katsomaan. Sen sijaan voi olla järkevää panostaa kiinnostavaan sisältöön pitkäaikaisena toimenpiteenä, jolloin yleisö sitoutuu sivustoon tai profiiliin ja on näin ollen jo saatu linjoille, kun markkinointihenkisempää materiaalia julkaistaan tilillä.

6.2.3 Printtituotteet

Pitkin kaupunkia levitettävät julisteet ja flajjerit ovat tehokas markkinointikeino. Jos juliste osuu ihmisen silmään useasti, ensin pari kertaa kadulla, sitten netissä ja uudestaan kaupungilla, jää esitys mieleen paremmin kuin vain netissä vastaan tuleva tapahtumakutsu. Printtituotteiden teho perustuu siis toiston voimaan. Muistettava on toki se, että Suomessa julisteita ei saa lätkiä ihan minne tahansa, ja esimerkiksi bussipysäkeille liimailijaa odottaa mojuvat sakot. Hyvä on pidättäytyä siis lätkimään julisteita esimerkiksi baarien ja kahviloiden tuulikaappeihin. Julisteiden jakoa voi myös ulkoistaa, jos pätäkää löytyy, muttei intoa kierrellä katuja räntäsateessa teippirullan kanssa.

Julisteita ja flajjereita (ja niin edelleen käyntikortteja, tarroja ja muita printtituotteita) saa painatettua lukuisissa firmoissa. [Metropolian digipainolta](#) voi kysyä edullisia tarjouksia, mikäli haluaa tukea opiskelijatöitä. Esimerkiksi [Kopio Niini](#) painaa nopeasti pieniäkin eriä edullisesti. Hieman laadukkaampaa jälkeä hakevalle voi sopia [Grano](#)-painotalo, ja hifistelyyn esimerkiksi mainostoimistojen suosiossa oleva [Lönnberg](#). Ennen kuin on löytänyt oman luottoyhteistyökumppaninsa, kannattaa tilaukset aina kilpailuttaa, sillä hinnat saattavat heitellä huimasti tilauksesta ja hetkestä riippuen. (Mäkinen, haastattelu 9.4.2016)

Lyhyesti printtituotteiden tilaamisesta voi sanoa, että paperikoot kasvavat asteittain: suuremman arkin leveys vastaa aina pienemmän korkeutta. Yksinkertaistaen A1 on kaksi kertaa A2:n kokoinen, A2 taas kaksi kertaa A4:n kokoinen ja niin edelleen. Mitä pienempi numero, sen isompi paperi. Yleisimmät julisteen koot ovat A2 ja A3. Näistä A2 on perinteisempi julisteen koko, mutta pienempi eli pienempään seinätilaan mahtuva A3 on kätevämpi levittää.

Digipainaminen on yleensä halvempaa ja nopeampaa kuin offset-painaminen, joka tuottaa hieman laadukkaampaa jälkeä. Samoin kiiltävälle paperille painaminen on edullisempaa kuin mattapintaiselle käsittelemättömälle paperille. Lopputuloksessa kiiltävä paperi saattaa luoda mainosmaisena ja mattapintainen ”arvokkaamman” vaikutelman. (Mäkinen, haastattelu 9.4.2016)

6.3 Mediayhteistyö

Positiivinen mediahuomio vaikuttaa huimasti lipunmyynnin onnistumiseen, joten median huomiota yleensä tavoitellaan. Some, julisteet ja nettisivut ovat toki yhtä paljon median

edustajien nähtävillä kuin muunkin yleisön. Lisäksi on hyvä laittaa esimerkiksi nettisivuille oma ”Medialle”-osasto, jossa on erikseen promokuvia korkeammalla painolaatuisella ja nettiin sopivalla pienemmällä resoluutiolla.

Menokoneisiin ja lehtien tapahtumalistauksiin kannattaa laittaa ilmoitukset esityksistä ja tapahtumissa hyvissä ajoin. Pääkaupunkiseudulla ilmoituksia voi laittaa ainakin [Nyt-liitteen](#), [Helsingin Uutisten](#), [Visit Helsingin](#) ja [Helsinki This Weekin](#) nettipalveluihin, joista osa nostetaan myös paperilehtiin. Kuvalla ja tiiviillä tekstikuvauksilla varustettu ilmoitus pärjää huomiokilpailussa parhaiten.

Lehdistötiedote on perusväylä median huomion kiinnittämiseen ja hyvän lehdistötiedotteen kirjoittaminen kannattaakin ottaa haltuun. Yksi perinteisen lehdistötiedotteen mallia mukaileva tiedote löytyy liitteistä (liite 2). Joskus muinoin järjestettiin myös paljon lehdistötilaisuuksia ensi-illoista, mutta nykyisin ne harvemmin vetävät toimittajia, ellei sitten kyse ole jostain skandaalista tai maailmanluokan julkimosta. Paras aika lähettää tiedote on aamupäivästä. ([Lehdistötiedote.fi 2009.](#))

Perinteisen median lisäksi tiedotteita on hyvä lähettää ja huomiota hakea myös bloggajilta, jotka usein tarttuvat herkemmin kirjoittamaan pienemmistäkin teattereista ja underground-kulttuurista. Teatteria tai kulttuuria käsitteleviä blogeja ovat esimerkiksi [Teatterikärpäsen puraisuja](#), [Ääni katsomossa](#) sekä [Kulttuurikuuri](#).

Hyviä arvosteluja ja esityksestä tehtyjä haastatteluja voi linkittää someen ja nettisivuille. Ison lehden arviolla on tietysti eniten painoarvoa, mutta bloginkin artikkeli on loistavaa mediahuomiota ja täytettä somekanaville.

Lehdistötiedotteen teksti etenee yleensä näin:

- **Päiväys, paikkakunta ja julkaisupäivä** (esimerkiksi ”Julkaisuvapaa heti tai julkaisuvapaa 21.2.2015”.)
- **Otsikko**, joka kiinnittää toimittajan huomion ja tiivistää uutisen pääasian.
- **Esittelykappale** vastaa kysymykseen mitä, missä ja milloin. Muokataan usein kursivoiduksi erottumaan muusta tekstistä. Toimittajan pitäisi kiireessä jo tätä kohtaa silmäilemällä saada selville tärkeimmät tiedot asiasta.
- **Pääkappaleet** selittävät enemmän uutisesta ja valottaa taustatietoa tiedotteen takana olevasta tekijästä eli tässä tapauksessa teatterista.

- **Yhteystiedot**-kohdassa nimetään henkilö, joka vastaa toimittajien yhteydenottoihin, sekä tämän puhelinnumero ja sähköpostiosoite. ([Lehdistötiedote.fi](#) 2009.)

Hyvä tiedote on mieluummin alle sivun pituinen, sillä toimittajat saavat jopa satoja tiedotteita päivässä. Tiivistäminen on siis hyvästä. Kannattaa välttää myös liian mainosmaista kieltä. Usein tiedotteissa on myös jonkinlainen sitaatti, ja nopeatahtisessa nykymediassa tiedotteita käytetäänkin joskus suoraan uutisina. ([Itä-Suomen Yliopiston Oppilaskunta 2014.](#))

Nykyisin lehdistötiedotteet laitetaan yleensä sähköpostilla ja sähköpostin viestikenttään, sillä ei voi odottaa, että toimittaja kiinnostuisi tarpeeksi avataksaan liitteitä. Pääviestin tueksi voi toki laittaa halutessaan lisäinfopaketin liitteenä. Tiedotteessa voi olla myös huomion kiinnittäjänä kuva ja yrityksen logo.

Internetistä löytyy useita palveluita, jotka hoitavat lehdistötiedotteen välittämisen medialle yrityksen puolesta, esimerkiksi teatteriryhmää ajatellen melkoisen tyyris [kyyhky.fi](#). Useimmiten pienet ryhmät hoitavatkin rulljanssin itse: tekevät googlaamalla sähköpostilistoja kiinnostavista toimittajista ja lähettävät tiedotteet itse ryhmän sähköpostista. Sähköpostilistojen ylläpitäminen on toki melkoisen vaivalloista puuhaa, kun toimittajat nykyäänä ovat yhä enemmän freelancereita, eikä sähköposteja välttämättä löydy helposti tai ne vaihtuvat parin kuukauden välein. Toimituksiin voi toki myös soittaa juttuvinkkejä.

7 Lopuksi

Olen sivusta seurannut monien luokkatovereideni tuskastuvan siitä, miten vaikeaa on etsiä ja ymmärtää ryhmän perustamiseen liittyviä nippelitietoja. Usein lähdemateriaalit Internetissä ja kursseilla on kirjoitettu niin monimutkaisella kapulakielellä, että asian yhdistäminen tosielämään tuntuu vaikealta. Jos yksi onkin nähnyt sen vaivan, että selvittää kaiken tarvittavan byrokraattisen väännön, ei hänellä ole enää aikaa selittää sitä muille. Kaikki aloittelevat ryhmät tuntuvat joutuvan siihen tilanteeseen, että ottavat jokainen uudestaan selvää samoista asioista suurella vaivalla.

Halusin siis koota tietoa yhteen opinnäytetyöhön helposti avautuvalla kielellä, jotta ryhmän perustaminen olisi vaivatonta valmistuville tai opiskeleville teatteri-ilmaisun ohjaajille. Opinnäytetyö toimii toki vain pintaraapaisuna ryhmän perustamisen eri osa-alueisiin.

Todellisuudessa asiat ovat vielä hieman monimutkaisempia ja byrokraattisempia, mutta yleiskuvan hahmottamisesta ei voi ainakaan olla haittaa.

Itselleni prosessi on opettanut, että vaikka hallittavaa asiaa ryhmän pyörittämisessä on paljon, kyse ei ole mahdottomuuksista. Haastattelemieni ryhmien intohimo taidetaan kohtaan teki vaikutuksen. Omannäköistä taidetta halutaan tehdä niin suurella sydämellä, että taloudelliset vaikeudet, riskit ja epävarmuus kestetään. Ryhmät jaksavat kahlata myös tylsempien työtehtävien läpi, jotta saavat hetken loistaa näyttämöllä ja jakaa näkemystään maailmasta. Kunnioitukseni näitä omantienkulkijoita kohtaan on suuri. Toivon, että opinnäytetyö helpottaa omalta osaltaan madaltamaan kynnystä ryhmän perustamiseen.

Lähteet

Aalto-yliopisto 2011. Taideyliopistojen tekijänoikeuspalvelu. <http://copyright.aalto.fi/fi/> (luettu 10.5.2016)

Alfred Kordelinin säätiö 2016. <http://kordelin.fi/> (luettu 1.4.2016)

Aurora-tietokanta 2016. <http://www.aurora-tietokanta.fi> (luettu 1.5.2016)

Creative Commons.fi 2016. Lisenssit. <http://creativecommons.fi/lisenssit/> (luettu 13.5.2016)

Euronic Oy 2001-2016. Domainit eli verkkotunnukset ja nimipalvelut. <https://www.domainikeskus.com/domainit-ja-nimipalvelut> (luettu 1.4.2016)

Eskelinen, Jalmari & Nieminen, Minna 2016. Lehdistöiedote. Liite 2.

Grano Oy. <http://www.grano.fi/> (luettu 11.5.2016)

Helsingin Uutiset. Tapahtuman ilmoittamislomake. <http://www.helsinginuutiset.fi/menot> (luettu 11.5.2016)

Helsinki This Week 2016. Tapahtuman ilmoittamislomake. <http://helsinkithis-week.com/suggest-event> (luettu 11.5.2016)

Hytti, Jukka 2005. Teatterituottajan opas. Helsinki: Like Kustannus

Infopankki.fi 2016. Yrittäjän velvollisuudet. <http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/tyo-ja-yrittajyys/yrittajan-velvollisuudet> (luettu 12.5.2016)

Itä-Suomen Ylioppilaskunta 2014. Ohjeita lehdistöiedotteen kirjoittamiseen. isyy.fi/wp-content/uploads/2014/01/Lehdistotiedote_ohj_ISYYPohja1.pdf (luettu 6.5.2016)

Jane ja Aatos Erkon säätiö 2016. <http://www.jaes.fi/> (luettu 1.4.2016)

Jenny ja Antti Wihurin rahasto 2016. <http://wihurinrahasto.fi/> (luettu 28.2.2016)

Järjestöhautomo 2016. Yhdistyksen perustaminen. <http://www.jarjestohautomo.fi/jarjestotietoa/yhdistyksen-perustaminen/> (luettu 8.4.2016)

Kalevala-korun Kulttuurisäätiö 2016. Kulttuurisäätiö. <http://www.kalevalakoru.fi/fi/tarinnamme/kulttuurisaatio> (luettu 28.2.2016)

Kampara, Riikka. Luento 2.5.2016.

Kansan sivistysrahasto 2016. Hakuohjeet ja hakusovellus. <http://www.sivistysrahasto.fi/00010035-hakuohjeet-ja-hakusovellus> (luettu 1.4.2016)

Karjalainen Annamari & Kokkonen Tuija & Loppi Karla 2002. For free – selvitys suomalaisen teatterin vapaasta kentästä. 27.5.2002. http://www.suomenteatterit.fi/wp-content/uploads/2013/06/Kokkonen_For_free_2002.pdf (luettu 10.5.2016)

Kilkku Elina 2015. Taiteilijamyytin murtaja. Meteli 3/2015, 11. https://issuu.com/meteli/docs/meteli_0315/2?e=18638962/32751054 (luettu 1.4.2016)

Koneen säätiö 2015. Apurahan hakijalle. <http://www.koneensaatio.fi/apurahat/apurahan-hakijalle/> (luettu 1.4.2016)

Koneen säätiö 2015. Esimerkkibudjetti. http://www.koneensaatio.fi/wp-content/uploads/esimbudjetti_taitteenjakulttuurin2015-Taul1.pdf (luettu 1.5.2016)

Kopio Niini Oy 2016. http://www.kopioniini.fi/?gclid=Cjw-KEAjwsMu5BRD7t57R1P2HwBgSjABrtj-Rtkuv_VHqWnMmIRQoVTzjDMj0Fr_Tnda-VFN2_N3Q1wxoCEIw_wcB (luettu 11.5.2016)

Kyyhky.fi (Valu Digital Oy). <http://www.kyyhky.fi/> (luettu 6.5.2016)

Laukkanen Jere 2014. Menestyvän teatterintekijän viisaudenkivi: millaisista palasista voisi rakentua myyvä tuote, 8. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77004/opinnaytetyo_jere_laukkanen_2014.pdf?sequence=1 (luettu 5.5.2016)

Lehdistötiedote.fi 2009. <http://www.lehdistotiedote.fi/?id=154> (luettu 10.5.2016)

Lönnerberg Print & Promo. <http://www.lonnberg.fi/> (luettu 11.5.2016)

Mesenaatti.me 2016. Ohjeet. <https://mesenaatti.me/info/ohjeet/> (luettu 1.4.2016)

Menovinkki.fi. Nyt-liitteen Minne nyt-palvelun lomake. <http://menovinkki.fi/menot/menovinkki/> (luettu 11.5.2016)

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2016. Valovirta Print. <http://valovirta.metropolia.fi/print/> (luettu 11.5.2016)

Moilanen Kaisu 2015. Kohuyhtiö Wolt rukkasi ruokalähtien työkorvauksia. Helsingin Sanomat 1.12.2015. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1448863296722> (luettu 11.5.2016)

Niilo Helanderin säätiö 2016. <http://www.niilohelander.net/> (luettu 28.2.2016)

Nieminen Minna 2016. Mitä on menestys teatteri-ilmaisun ohjaajalle? (julkaistu kurssille 6.4.2016)

Nordisk Kulturfond 2016. Hae tukea. <http://www.nordiskkulturfond.org/fi/hae-tukea/> (luettu 1.4.2016)

Olvi-säätiö 2016. <http://www.olvisaatio.fi/web/olvisaatio/> (luettu 28.2.2016)

Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Rehtorit ja johtajat/varhaiskasvatuksen johtajat. <http://www.oaj.fi/cs/oaj/Rehtorit%20ja%20johtajatvarhaiskasvatuksen%20johtajat?resolvetemplatefordevice=true#taiteen> (luettu 1.4.2016)

Patentti- ja rekisterihallitus 2016a. Käsittelymaksut. <https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/hinnasto/kasittelymaksut.html> (luettu 8.4.2016)

Patentti- ja rekisterihallitus 2016b. Yritysten nimet. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystennimet.html> (luettu 8.4.2016)

Patentti- ja rekisterihallitus 2015a. Lomakkeet ja mallit. https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/lomakkeet_mallisaannot.html (luettu 11.5.2016)

Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiö 2016. Apurahat. <http://www.pss-saatio.fi/apurahat.htm> (luettu 1.4.2016)

Samuel Huberin säätiö 2016. Hakuohjeet. <http://www.hubersaatio.fi/fi/hakuohjeet.php> (luettu 28.2.2016)

Stenbäck Mikaela 2016. Taideapurahat. Helsingin kaupunki. <http://www.hel.fi/www/kulke/fi/palvelut/avustukset/taideapurahat> (luettu 1.4.2016)

Suomalais-Ruotsalainen kulttuurirahasto 2016. <http://www.kulturfonden.net/fi> (luettu 1.4.2016)

Suomen kulttuurirahasto 2016. <http://skr.fi/> (luettu 1.4.2016)

Suomen kulttuurirahasto 2016. Myönnöt. <https://apurahat.skr.fi/myonnot> (luettu 1.4.2016)

Suomen kulttuurirahasto 2016. Hakuohjeet 2016. <http://skr.fi/fi/hakuopas#Millaisia> (luettu 1.4.2016)

Suomen Palkanlaskenta Oy 2015. Palkkaa vai työkorvausta? https://www.palkkaus.fi/Cms/Article/palkkaa_vai_tyokorvausta (luettu 11.5.2016)

Suomen Yrittäjäopisto 2015. Nuorten yrittäjyyspajat. <http://www.syo.fi/koulutukset/yrittajyys/aloittava-yrittaja/nuorten-yrittajyyspajat> (luettu 1.4.2016)

Suomen Yrittäjäopisto 2015. <http://www.syo.fi/> (luettu 1.5.2016)

Suomen Yrittäjät 2014. Osuuskunta. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/perustamistoimet/osuuskunta/> (luettu 8.4.2016)

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta. Apurahan hakijalle. <http://www.saatiopalvelu.fi/apurahan-hakijalle.html> (luettu 1.5.2016)

Taiteen edistämiskeskus 2013. www.taike.fi (luettu 21.2.2016)

Taiteen edistämiskeskus 2013. Toiminta-avustus yhteisöille. <http://www.taike.fi/toiminta-avustusten-perusteet> (luettu 21.2.2016)

Teatteri-ilmaisun ohjaajat -blogi 2013. TIOLAisten työelämä 2011-2013 – Temen työelämäkysely. <https://teatteriilmaisunohjaajat.wordpress.com/blogi/tiolaisten-tyoelama-2011-2013-temen-tyoelamakysely/> (luettu 1.4.2016)

Teatterin Tiedotuskeskus. Taskutietoa teatterista 2011. http://www.tinfo.fi/documents/taskutietoa_teatterista_2011_2202131320.pdf (luettu 1.4.2016)

Teatterin Tiedotuskeskus 2016. Apurahavahti. <http://www.tinfo.fi/fi/Apurahavahti> (luettu 1.4.2016)

Tiina ja Antti Herlinin säätiö 2014. <http://www.tahsaatio.fi/> (luettu 28.2.2016)

Ukko.fi 2012. Yrityksen perustaminen. <https://www.ukko.fi/yrityksen-perustaminen/> (luettu 8.4.2016)

Verohallinto 2014. Palkka ja työkorvaus verotuksessa. https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Palkka_ja_tyokorvaus_verotuksessa (luettu 5.5.2016)

Verohallinto 2016. Palkka.fi-palvelu. <https://www.palkka.fi/> (luettu 11.5.2016)

Yhdistystieto 2013. Nimenkirjoitusoikeus. <http://yhdistystieto.fi/wiki/118-nimenkirjoitusoikeus> (luettu 11.5.2016)

Yritys-Suomi (Työ- ja elinkeinoministeriö). Yrittäjän taidot. <https://www.yritys-suomi.fi/yrittajan-taidot> (luettu 1.5.2016)

Haastattelut

Korpelainen, Esko 2016. Teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelija. Kaukasus ry. Haastattelu: 10.4.2016.

Lund, Minna 2016. Teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelija. Halli ry. Haastattelu: 18.4.2016.

Mäkinen, Saara 2016. Graafinen suunnittelija. Haastattelu: 9.4.2016.

Näykki, Meri-Maija 2016. Teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelija. Täsmäteatteri ry. Haastattelu: 28.4.2016.

Pylkkänen, Liisa & Tupamäki, Sari 2016. Teatteri ILMI Ö:n perustajat. Teatteriosuuskunta ILMI Ö. Tutustumistilaisuus: 1.3.2016.

Koski, Sofia & Pylkkänen, Liisa & Tupamäki, Sari 2016. Teatteri ILMI Ö:n jäsenet. Teatteriosuuskunta ILMI Ö. Haastattelu: 16.4.2016.

Rinkinen, Nina 2016. Teatteri Tuikkeen perustaja. Teatteri Tuike ry. Haastattelu: 4.5.2016.

Tupamäki, Sari 2016. Teatteri ILMI Ö:n perustajajäsen. Teatteriosuuskunta ILMI Ö. Lisähaastattelu 9.5.2016.

Liite 1. Apurahojen vuosikello

Taulukko 4. Suomessa haettavia apurahoja.

Apurahatahon nimi	Milloin voi haakea?	Milloin ilmoitetaan?	Paljonko voi saada?
Kansan sivistysrahasto	elokuussa (2016)	Esimerkiksi vuonna 2015 haku joulukuussa, ilmoitetaan huhtikuussa 2016.	Noin 500-6000 euroa. Painotuksena: Työväen ja työväenliikkeen sivistys, yhteiskunnallinen tutkimus, taide, opiskelu, kansainvälinen solidaarisuus.
Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto	1.-31.8.	Lokakuun lopulla.	Teatteriprojekteihin yleisimmin 3000-6000 euroa. Teatteri kirjallisuuden osastolla.
Koneen säätiö	1.9.-30.9.	marras-joulukuussa	1000-45000 euroa, yleisimmin yli 10 000 €. Myös teemahakuja.
Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiö	syyskuussa	joulukuun alussa	Sosiaalisia apurahoja annetaan nuorten ja lasten kanssa tehtävään työhön. 2000-50 000 €, teatteri ei laajasti edustettuna.
Suomen Kulttuurirahasto (SKR)	Keskusrahasto: 1.10. - 31.10. Maakuntarahasto: 10.1. - 10.2.	Helmikuun alussa (keskusrahasto)/ kevään aikana (maakuntarahastot).	Noin 4000-20 000 €. Hakijoille järjestetään myös infotilaisuuksia ennen hakuaikaa.
Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto	Deadlinet 1.10. ja 1.2.	Marras-joulukuu (lokakuun hausta), huhti-toukokuu (helmikuun hausta)	Suomen ja Ruotsin välisiin projekteihin ja oleskeluun tai opintomatkoihin. Yleisimmin 500-4000 €.
Taiteen edistämiskeskus	Kohdeapurahat: 1.10.- 6.11. Matka-apurahat: 11.03.- 02.05. Taiteilija-apurahat: 01.03. - 31.03. Lisäksi erilaisia hankehakuja.		
Tiina ja Antti Herlinin säätiö	1.-30.11.		
Samuel Huberin Taidesäätiö	1. - 31.12.	1.3.	Yksityishenkilölle max. 1500 €, ryhmälle max. 2500 €.

OLVI-säätiö	Kevään haku-aika: 1.1.-31.3. Syksyn haku-aika: 1.7.-30.9.	Kesäkuussa (kevät-haku) / joulukuussa (syyshaku).	
Niilo Helanderin säätiö	1.-31.3.		
Kalevala Korun Kulttuurisäätiö	maaliskuussa	kesäkuussa	
Jenny ja Antti Wihurin rahasto	huhti-touku-kuussa	lokakuussa	
Pohjoismainen kulttuurirahasto	Deadline 2.5.		
Jane ja Aatos Erkon säätiö	jatkuva haku	jatkuva haku	
Helsingin kulttuurikeskus	1.5.-3.6.		3500 € henkilökohtaiseen työskentelyyn.

Liite 2. Lehdistötiedote

TIEDOTE JULKAISUVAPAA HETI

Oudon homon tolkutun aikamatka

*Juuso "Outo homo" Kekkonen uusin koko illan stand up -show **Huijarisyndrooma** pureutuu siihen, miten hämäräksi paikaksi Suomi on muuttunut viimeisen 15 vuoden aikana. Teatteri ILMI Ö:llä 31.3. ensi-iltansa saavassa teoksessa moraalisia ristiriitoja Kekkoselle aiheuttavat niin ilmastonmuutos, Sipilän hallitus kuin uusnatsitkin.*

Huijarisyndrooma vie Kekkonen tolkuttomalle aikamatkalle kuluvan vuosituhatosen syövereihin. Esityksessä 35-vuotias Kekkonen yrittää selittää 20-vuotiaalle itselleen maailman muutoksia, tämän päivän Suomea ja omia valintojansa. Kuinka viattomasta punaposkisesta pojasta on kuoriutunut polyamorinen ja kinky aikuinen mies, joka saa elantonsa kertomalla älykkäitä kikkelivitsejä? Millä tavoin informaation räjähdysmäinen kasvu on vaikuttanut luolamiehen aivoihimme? Ja miten niin eduskunnassa on fasisteja?

Kekkonen ei tyydy kuluneiden stereotyyppien toistamiseen eikä stand upille tyypilliseen setup-punchline-nauru –rakenteeseen, vaan pyrkii laajentamaan kotimaista lavakomiikkaa uskaliaampaan, poliittisempaan ja kunnianhimoisempaan suuntaan. Aiemmissä stand upia ja spoken wordia yhdistelleissä esityksissään hän on käsitellyt muun muassa transsukupuolisuutta, uskontoja, sotatraumoja ja sananvapautta. Lisäksi Kekkonen käynnisti viime marraskuussa Vaasankadun Solmu Pubissa oman kuukausittaisen stand up -klubinsa Kekkosklubin, jonka tarkoituksena on esitellä uusia ja kiinnostavia koomikoita. Yleisenä ohjenuorana toimii ajatus, jonka mukaan huumori on rohkeaa, kun se kohdistetaan itseän tai ylempiin, mutta laiskaa ja julmaa kohdistettuna heikompiin ja vaiottuihin.

Lisätiedot: tuottaja Jalmari Eskelinen, jalmari@okiva.fi, 044 217 4520

Vierailuesitys Teatteri ILMI Ö:n salissa

Iso Roobertinkatu 10 B (käynti sisäpihan kautta)

Esitykset:

31.3. klo 19:00 (ENSI-ILTA!), 7.4., 8.4., 16.4. (klo 15 & 19), 17.4. (klo 15), 22.4., 28.4., 29.4., 30.4. (klo 15 & 19), 5.5., 6.5., 7.5. (klo 15 & 19).

Esitykset klo 19 ellei muuta mainita.

Kesto: noin 2 tuntia (sis. väliajan)

Ei suositella alle 12-vuotiaille.

Liput: 22,00/16,50€ (hinnat sis. Tiketin palvelumaksun)

Liput myynnissä Tiketissä: <https://www.tiketti.fi/tapahtuma/38488> ja ovelta.

Lisää Juusoa:

www.juusokekkonen.fi

FB www.facebook.com/outoho

Youtube www.youtube.com/c/juusokekkonenofficial

Twitter www.twitter.com/juusokekkonen

Soundcloud www.soundcloud.com/kekkonenpelastaamaailman

Reelhouse www.reelhouse.org/juusokekkonen/ou-to-homo

(Eskelinen, Nieminen 2016.)